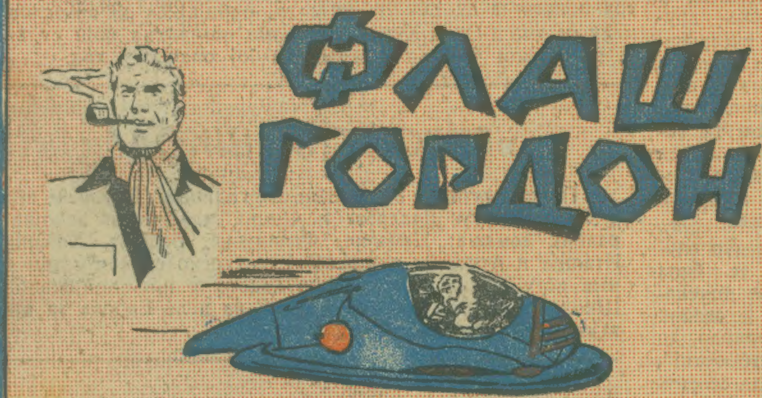
ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ
Година XXI — Број 401
Субота, 5 септембар 1959

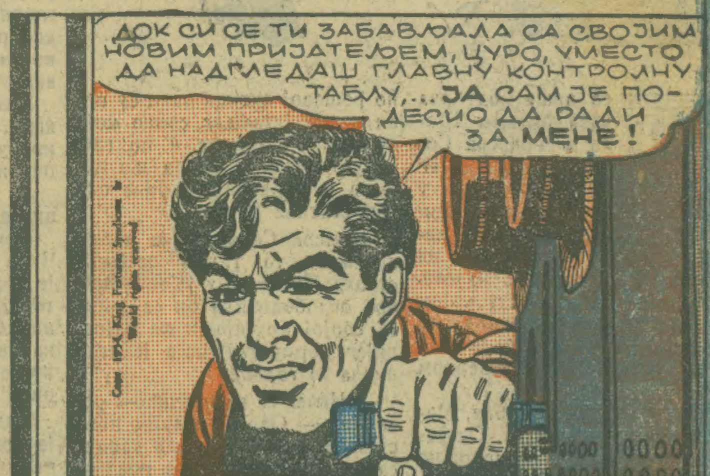

У овом броју:

Г–11/59

ЈАЧА ОД СМРТИ

Већ више од два часа Мадлен Шола и Франсоа Сорансен пели су се уз врх Бан, у француском масиву Оазан. Уже, дуго 25 метара, често су бацали увис на литице уз које су се пузали. Одабрали су тежак пут којим осредњи алпиниста никад не би пошао, али Франсоа је хтео да се попну баш северном страном.

Чим су напали врх Бан, Мадлену је обузео страх. Осећала је умор и да није довољно истренирана. Није имала даха, а мишићи, уместо да су гипкији постојали су све тврђи.

Франсоа ју је чекао на једном заокрету, стојећи на „балкону" од неколико квадратних десиметара, колико седиште обичне столице. Мадлен се усправила дубоко удахнувши. Срце јој је јако ударало. Изгледало је као да ће се распући од навале крви и, беспомоћно, она се навалила свом тежином на камен загрливши стену. Испод њених стопала, по рошавој литици пали су први зраци јутарњег сунца који се одмах просуше и по глечеру. Окомито испод ње лежала је провалија дубока око три стотине метара.

Франсоа Сорансен је добро познавао то глупо осећање страха. Требало ју је тога што пре ослободити и он се окрете својој другарици из најранијег детињства, која је сада имала 24 године.

— Ничег се не плаши, — рече он. — Ово је сасвим нова стаза, али ја сам је већ двапут савладао. Сада смо на последњем тешком прелазу а врх је сасвим близу.

Са шест тачних и оштрих ударaца чекићем Мадлена је ексер са алком забила у пукотину стене. „Држаће", помислила је, „биће сигуран ослонац за равнотежу".

Франсоа је откачио свој руксак.

— Предајем ти га. А после, кад се будемо спуштали, — рекао је девојци — ја ћу понети и твој.

Посматрала је како се зналачки одлепљује од стене и како се пуже, баш као што се учи у школи за алпинисте. Уже је нормално измицало из њених руку. Прво 15, па 20, па 23 метра. Висећи о гранитном кљуну, Франсоа се окренуо, насмешио и спустио се с ону страну гребена. „Овде је прилично блесаво", допрло је до Мадлене његово гунђање. Тада је целим њеним телом поново прострујао дрхтај зебње, јер те речи у речнику плезача означавају знатну опасност. Погледала је под собом и видела ужасан понор.

— Налазим се два метра од наредног одморишта. Настављам преко влажне плоче. Одвежи се. Чим пређем, бацам ти моје уже...

Никад се неће сазнати да ли је неки камен, који је пукао услед мраза, одроњен ударио Франсоа у главу, или су му се шаке омакле о љигаво тло. Мадлен је наједном видела како он, раширених руку и нем, пролеће поред ње. Франсоа Сорансен је без иједног крика заронио у понор. За њим се, као реп комете, увијало његово уже које је звиждећи секло ваздух.

Мадлен је покрила лице шакама. Не, то није могућно! Окренула се литици, подигла је очи и викнула:

— Франсоа! Франсоа, одазови се!

Немо су пролазили секунди. Чула је само ужасни шум своје крви која се комешала у артеријама и налете хладног планинског ветра. Везана, стојећи на несигурном балкону, девојка је дозивала из све снаге а онда се онесвестила.

Кад је дошла к себи њен сат је показивао тачно девет. Наднела се над понор и на глечеру угледала тело свог пријатеља, 300 метара под њеним ногама. Да ли је мртав? Наставила је да дозива упомоћ, а у 9 сати и 15 минута видела је првог орла како кружи изнад унесрећеног.

— Колико ћеш још издржати да стојиш овде? — запитала је себе гласно.

Знала је да тога дана нема никог ни у једном од 22 планинска склоништа. Синоћ је била велика свечаност која се сваке године понавља на оазанском масиву и сви су остали у граду.

Па ипак, нису сви отишли на свечаност. Пјер Паке, главни водич из склоништа „Пилат", у коме је она провела последњу ноћ, мислио је на њу и на Франсоа. Човек од 58 година, који већ 37 година крстари планинским путевима Оазана, налазио се свега 200 метара испод Мадлениног „балкона вртоглавице". Док је очајнички дозивала, он је није чуо, јер их је делио огроман масивни зид. Но Пјер Паке као да је предосећао драму и са ћерком и сином кренуо је њиховим путем.

— Кад смо стигли у подножје „Дебелог жандарма", — причао је он касније, — чули смо запомагање. Девојку сам угледао на узаном банку, а тело мог пријатеља Франсоа на глечеру. Нисам био снабдевен ужетом за спасавање и нисам могао да јој притекнем у помоћ. У склоништу нисмо имали отпремну радиостаницу и зато сам рекао свом дечку: „Брзо отиди до Берарде и позови на узбуну".

Обасјана сунцем, планина је била као у пламену. Мадлен је осећала неиздржљиву жеђ. Језик јој је био отекао, и она је пребацивала себи што јутрос, уочи поласка, није појела своју поморанџу. У том тренутку спазила је младог Пакеа како жури према долини. „Ах, стари Пјере, — помислила је. — Бићу ти до гроба захвална ако се до ноћи нађем у постељи одмаралишта."

Пјер Паке је довикивао девојци и она је одговарала али је није чуо. Ветар је носио њен глас у супротном правцу и разбијао га о литице.

Да ли ће стићи на време? Скоро је подне, а спасиоци могу да дођу тек у току ноћи, јер од места несреће до Берарде има пуних седам сати хода!

У пет поподне, пошто је стигао два сата пре просечног времена, млади Паке је дограбио слушалицу једног од два телефона у Берарди. Десет секунди касније, над вратима канцеларије Феликса Жермена у Гренoблу, претседника друштва за спасавање унесрећених у планини, зазвонило је на узбуну. У пет сати и петнаест минута већ је пошла прва екипа. После 45 минута, седамнаест опремљених људи јурило је аутомобилима за Берарду а оданде су започели грозничав успон пешке.

Пошто се ноћ потпуно спустила, Мадлен Шола је била начисто да јутро неће дочекати. Пјеров глас који је сваких тридесет секунди допирао до ње: „Храбрости! Храбрости!", није јој дозвољавао да се сруши од очајања. Било је врло хладно и она је на ноге натукла два руксака свој и свог изгубљеног пријатеља.

Пошто је све више осећала како је понор неодољиво привлачи, почела је да шири руке и да удара дланом о длан. Неко јој је некад причао да је то најбољи начин да се одбрани од сна.

У неко доба ноћи она осети силну малаксалост. Око врха збијала се густа магла и Мадлен рече самој себи: „Готова си, драга моја. Биће кише и спасиоци неће стићи на време". Она стави руку у џеп и извуче сребрнасту хартију из које је пре неколико сати појела последње бисквите. Извадила је један ексер и неправилним словима написала: „Збогом!"

Пјер Паке је објаснио још један део поглавља овог узбудљивог спасавања:

— Ја сам, међутим, знао да то нису облаци већ магла после које ће се јавити звезде. Довикивао сам јој да се не узнемирава, али ме није чула... Те ноћи, у 22,15, прва три спасиоца стигла су у склониште „Пилат". После двочасовног одмора, кренули су даље и у пола три узору били су крај мене. Међутим, нисмо могли ништа да предузмемо све док се не раздани. У четири ујутру пристигла су још тројица, међу којима и Серж Купе, који је са Жаном Франко освојио 1955 године хималајски врх Макалу.

Франсоа Сорансен и Мадлен Шола утрошили су два сата да се попну 300 метара, а Серж Купе је прешао тај простор за непуних 60 минута. Када су он и још један планинар стигли до заокрета где је Мадлен провела цео дан и целу ноћ, девојка је имала модре, јако натечене усне и лице сасвим жуто. Срећом, била је жива.

Касније кад су је запитали како је успела да не заспи, рекла је:

— Нашавши се очи у очи са смрћу, наједном сам одлучила да је победим. Целе ноћи сам скакутала с ноге на ногу и певала на сав глас.

Сасвим исцрпена, али уздигнуте главе, Мадлен Шола је ушла у склониште „Пилат" где ју је чекала маса планинара, одбијајући да се ослони о раме пријатеља који су хтели да јој олакшају ход.

»ЕВРОПСКА ШКОЛА«

Први матуранти су изишли ове године из Европске школе у Луксембургу. Двадесет и четири младића и девојке из разних земаља: Немачке, Француске, Белгије, Холандије, Италије и Аустрије примили су матурско сведочанство које има исту важност као и оно издато у њиховој отаџбини. Школа је основана да се младеж из целе Европе за време заједничког школовања зближи.

ЛЕКОВИТЕ МАРАМИЦЕ

Ускоро ће у Сједињеним Државама пустити у продају џепне марамице које уништавају многе узрочнике болести, међу осталима и стафилококе које су отпорне према антибиотицима. Ове марамице су приказане већ на изложби спортских предмета у Њујорку. Пре пуштања у продају оне се умачу у антибактериску супстанцу еверанс, једно од једињења цинка које је без мириса и боје и не утиче на тканину. Дејство не ишчезава ни после прања марамице, па чак и прокувавања.

За ово средство се нарочито интересују болнице. Да би побољшале дезинфекцију, оне намеравају да овом супстанцом перу све рубље и постељину.

Није тако ново

Први пластични материјал направљен је још 1868 године. То је била синтетична замена слоноваче, која се све ређе налазила, неопходна за прављење билијарских кугли и клавирских дирки.

КАД СУ ТЕЖИ ПРОБЛЕМИ

У Сједињеним Државама произведена је специјална телевизиска камера коју лекари могу да носе на глави. Служиће нарочито за приказивање студентима тежих и недоступних делова у уву, носу, грлу и другим телесним шупљинама.

НАЈВЕЋЕ

Технички универзитет за Средњи Исток, недалеко од Анкаре, у Турској, простире се на површини од 11.000 акри, досад највећем простору за један универзитет који ће имати око 15.000 студената.

САМО ЈЕДАНПУТ

Летње Олимписке игре 1964 године одржаће се у Токију. Интересантно је да су Олимписке игре само једанпут одржане ван Европе и Сједињених Америчких Држава, у Аустралији 1956 године.

Интерпланетарни часовник

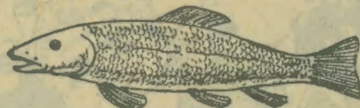
У Ланкастеру у Пенсилванији произвешће се необичан часовник који откуцава часове, месеце и године, и то не само на Земљи већ и на Марсу, Месецу и Венери. Часовник има четири цифарника и ради на струју. Неоспорно, учиниће велике услуге интерпланетарним путницима.

Пламен уместо сврдла

Совјетским инжењерима је пошло за руком да конструишу нови уређај за копање железне руде — помоћу снажног пламена. Док су досадашњи системи омогућавали да се за 24 сата избуши свега 20 сантиметара терена, на нови начин се за исто време продре 7,5 метара у дубину.

Занимљиви угао

Ненадмашни рачунџија

Рачунање напамет донело је славу многим људима, па чак и неуким и неписменима. Најпознатији у овом необичном operisanju муњевитом брзином са огромним цифрама постао је мали италијански чистач обуће Иноди који је прозван „генијем рачунања напамет". Своје продукције је изводио пред масама одушевљеног света. Од њега је мање познат Енглез Џедијах Бакстон али резултати које је он показао знатно превазилазе све што је постигао његов италијански супарник.

Неки професор математике поставио је једног дана Бакстону који није умео ни читати ни писати следеће питање: колико у кубној миљи (1.609 километара) може стати власи људске косе? Чудесни рачунџија је без хартије и оловке размишљао месец дана и најзад саопштио свој резултат: 586.040.972.673.624.000. Научници су проверили овај резултат и изразили своје пуно слагање.

Другом приликом поставила је једна комисија Џедијаху задатак да један „фартнинг" (новчана јединица која је некада вредела четвртину пенија) помножи 140 пута самим собом! Рачунџији је било потребно три месеца рада али је дошао до следећег резултата: 238. 098. 074. 868. 531. 656. 903. 638. 851. 100 ливри стерлинга, 2 шилинга и 8 пенса!

Научна сумњала којима никада није било доста проверавања ликујући су задала Бакстону да овај број напамет помножи самим собом. Њихово запрепашћење није било мало када су после два и по месеца добили овај резултат: 527. 015. 363. 459. 557. 385. 673. 753. 542. 638. 591. 721. 213. 298. 966. 079. 307. 524. 904. 381. 389. 499. 251. 637. 423. 236 ливри!

ЧУДНА СТИПЕНДИЈА

Задужбина „Рокфелер" ставила је на расположење Колумбија и Принстон универзитету суму од 175.000 долара за стипендију композиторима електронске музике, али под условом да звуци морају бити произведени чисто синтетичким средствима.

ПАЈА ПАТАК

ГРАДСКИ ПАРК

ГРАДСКИ ПАРК

ССЦИТ

ОХ, АЛА [illegible] МРАЧНО!

ДА, АЛ' ЗАР НИЈЕ И РОМАНТИЧНО?

„ЦИВИЛИЗАЦИЈА" СКАКАВАЦА

Једном, у друштву својих пријатеља др Леман Вендел, зубни лекар из Минеаполиса, рекао је:

— Неке своје фотографије затворићу у гвоздену касету, и када после хиљаду година буде откривена тадашњи научници ће поверовати да је у питању давно уништена „цивилизација" инсеката. Јер до каквог другог закључка могу и да дођу кад на слици виде — скакавце како играју голф, скакавца који на платну слика портрет своје „жене", или призор из зубне ординације где су и дентист и пацијент скакавци, и слично.

Фотографисање инсеката у разним сценама, које потсећају на живот људи, уствари је само разонода којом др Вендел испуњава своје слободно време. „Позорница" на којој снима обичан је сто за чију је таблу причвршћена једна фотокамера, а две обичне сијалице служе уместо рефлектора.

Глумци су — скакавци.

Минијатурне кулисе и реквизите др Вендел сам израђује.

Пре почетка снимања неке сцене он прво припреми „терен". Тако, за фотографију „Скакавци у зубној ординацији" он је претходно израдио столицу и потребан апарат, наравно према димензијама зубара и болесника. Свакако да му је увек најтежи проблем да скакавци што боље одиграју „своју улогу" пред камером. Пошто уреди целу сцену, овај необични снимател помоћу малих добро скривених подупирача постави скакавце у жељени положај. За то су потребни велика стрпљивост и умешност. Када је „режија" готова у рад ступа камера.

Ранија Венеција

Тајну постанка Венеције желе да расветле немачки археолози којима помажу и француски гњурачи. У доба Атиле Венеција је била значајно место и звала се Метаманко. Услед земљотреса, не зна се које године, варош је потонула у море. Претпоставља се да све њене палате и друге јавне грађевине леже испод воде дуж плаже Лида на дубини од двадесетак метара. Године 1400 руине су још штрчале из воде, а рибари са острва Палестрине тврде да их и сада виде у мору кад је сасвим ведро и вода бистра.

ЕСКИМСКЕ ИЗРЕКЕ

Буди у слози са суседима јер никад не знаш када ће твоја запрега залутати у мећави.

Ирвас трчи брже али пас нађе траг.

У заветрини се лед најпре топи.

Кожом медведа се може хвалити и онај ко га је и цркнутог одерао.

Пас кога туку не најављује опасност.

Крај огњишта се може размножити род али не и јуначка дела.

Одлука донета у гневу је гора него скорбут.

Ако хоћеш да ти је колиба топла обложи је ледом.

Ирвас не сме бити гладан чак ни онда кад жена рађа.

Не стај на санту о коју се опире Сунце.

Ко долази из мрака треба му или помоћ или ударац по глави.

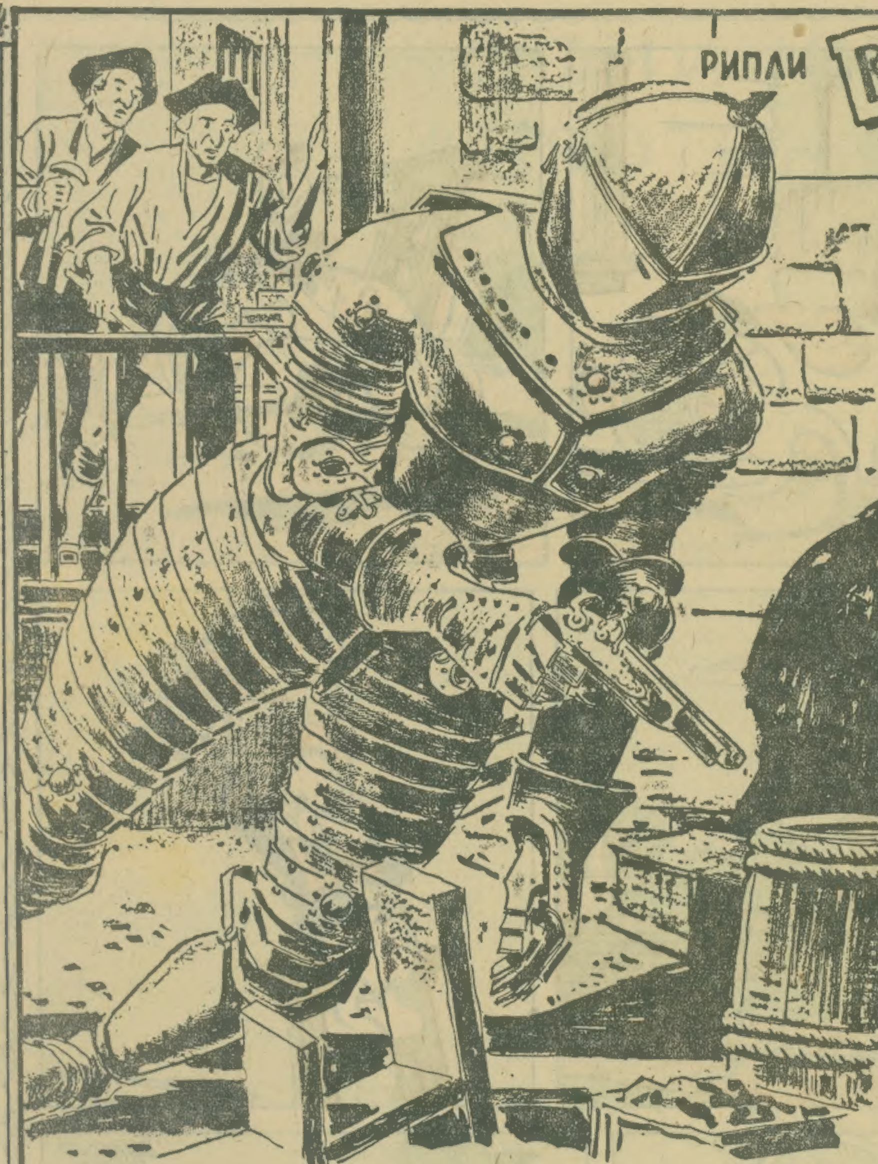
Ко презире старост, презире мудрост.

Мења боју

У Западној Африци пронађена је птица... која губи боју. Зове се тирако, велика је као голуб а перје јој се прелива у више нијанси плаве, зелене, жуте и тамноцрвене боје.

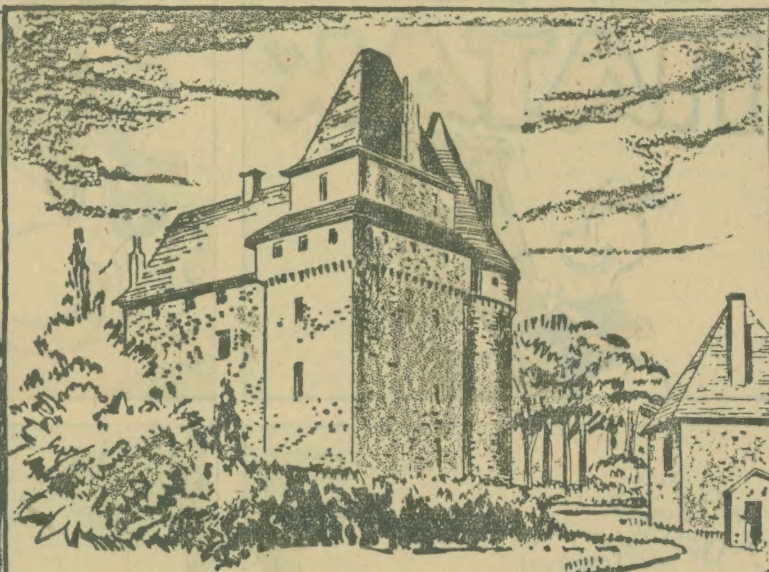
Пигмент ове птице је растворљив у води и за време кишне сезоне перје почиње да бледи и такво остаје све до добијања новог перја.

РИПЛИ ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

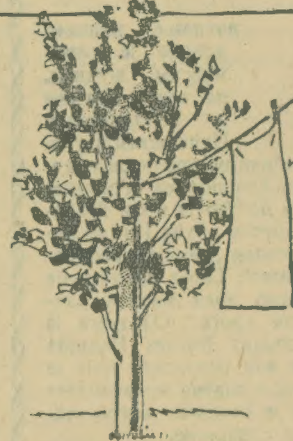

РОБЕРТ ХОЛТ ИЗ МАСЕЛБЕРА, У ШКОТСКОЈ, НЕСТАО ЈЕ 1650 ГОДИНЕ ДОК ЈЕ КРОМВЕЛ СПАВАО У ЊЕГОВОЈ КУЋИ. ГОДИНЕ 1789 РАДНИЦИ СУ ОТКРИЛИ ЈЕДАН ТАЈНИ ПРОЛАЗ ДО ПОДРУМА И ТУ НАШЛИ **ЈЕДАН ЛЕШ У УСПРАВНОМ ПОЛОЖАЈУ И ПУНОМ ВИТЕШКОМ ОКЛОПУ, С ПИШТОЉЕМ УПЕРЕНИМ НА БУРЕ БАРУТА.**

ХОЛТОВ ЛЕШ ЈЕ НАЈЕДНОМ ПОСРНУО, СТАРИ ПИШТОЉ ЈЕ ОПАЛИО, БАРУТ ЈЕ ЕКСПЛОДИРАО И РАЗНЕО ПОСТЕЉУ У СОБИ У КОЈОЈ ЈЕ КРОМВЕЛ СПАВАО **— СА ЗАКАШЊЕЊЕМ ОД 139 ГОДИНА!**

ЗАМАК БУИЛ
У СЕНТ АНДРЕ-Д'-КИБЗАК (ФРАНЦУСКА)
САГРАДИО ЈЕ ЛАТУР ДЕ ПЕН, 1787, ДА БИ ДОСТОЈНО ПРИМИО ФРАНЦУСКОГ ВЛАДАРА ЛУЈА XVI — КОЈИ ЈЕ, МЕЂУТИМ, ПРОМЕНИО МИШЉЕЊЕ И НИЈЕ ДОШАО У ОБЕЋАНУ ПОСЕТУ

СТУБ ОД ЈАВОРОВОГ ДРВЕТА
ПОБОДЕН У ЗЕМЉУ ЗА ВЕЗИВАЊЕ УЖЕТА ЗА ВЕШ 1956 ГОДИНЕ НЕОЧЕКИВАНО ЈЕ **ПУСТИО ГРАНЕ И ПРОЛИСТАО** У ДВОРИШТУ ПОРОДИЦЕ РАСМЕН У КЕРОЛТОНУ (САД)

ПО ЈЕДНА ЧАША ПУНА ВИНА
С МАЛИМ ЛЕСТВИЦАМА НАЛАЗИ СЕ У СВАКОЈ КАФАНИ У ХЕРЕЗУ (ШПАНИЈА) **КАО ЖРТВЕНИ ДАР „ДУХОВИМА ВИНА".**

6 ЛАЛА НА ЈЕДНОЈ ПЕТЕЉЦИ
ЦВЕТАЛО ЈЕ У ВРТУ ЕЛЕНЕ БРЕЈТОН ИЗ КИРНИЈА (АМЕРИКА)

КАМЕН УСТОЛИЧЕЊА
КЛАНА О'НИЛ У БЛИЗИНИ ЛОНДОДЕРИЈА (ИРСКА) ИМА ДВА УДУБЉЕЊА У КОЈА СТАРЕШИНА КЛАНА МОРА ДА СТАНЕ БОСОНОГ. ИАКО СУ УДУБЉЕЊА ДУГАЧКА СВЕГА 25 САНТИМЕТАРА ЈОШ СЕ **НИЈЕ ДОГОДИЛО ДА ЈЕДАН БУДУЋИ СТАРЕШИНА КЛАНА НЕ МОЖЕ У ЊИХ ДА СТАНЕ**

КОРЊАЧА СА ДВЕ ГЛАВЕ

Акваријум у Вашингтону је добио необичну принову: корњачу са две главе. Свака од њих стекла је и посебно име — једна се зове Ани а друга Јулија — и свака храни организам за свој рачун и управља удовима и другим органима према својим потребама. За време оброка између две главе ове животиње долази до жестоког обрачуна мада обадве хране исто тело.

ОСТАТАК МРАКА

У Средњем веку је сујеверје било веома распрострањено. Према једном од веровања ђаво или „нечастиви" вреба иза сваког правог угла. На

то би се данас и заборавило да није забачених места као што је село Сен Веран у француским Алпама, које чува трагове тога времена — на скромним кућама од брвана и камена нигде се не може наћи прави угао.

САВЕСТ ДОКТОРА СЕМЕЛВАЈСА

Тај дан значио је преокрет у животу младог студента права Семелвајса. Када се ујутру обрео случајно у мртвачници Бечке клинике у којој је, тада већ чувени професор Рокитански вршио сецирање једног леша болесника умрлог на тој клиници, Семелвајс је чврсто одлучио да остави права и пређе на медицину.

Рођен у Будиму 1818 године, немачке народности, Игнац Филип Семелвајс, који се случајно определио за лекарски позив, постао је један од највећих проналазача у медицинској науци, мада му је признање одато тек после његове смрти.

Као лекар-почетник био је примљен за асистента на Гинеколошкој клиници у Бечу. Млад, живог духа, он је пришао послу пун одушевљења, али већ на почетку своје каријере, он се мења, постаје замишљен, мучи га нешто и бежи од познаника и пријатеља.

Већ првог месеца када је Семелвајс ступио на Гинеколошку клинику, од 208 породиља, 36 их је умрло од бабиње грознице, како је та непозната болест у то време називана. Да би пронашли због чега умиру толике жене, лекари су, а и сам Семелвајс, одлазили одмах у салу за обдукције и испитивали узроке. Али без успеха. Из сале би се враћали у породилиште и тамо вршили прегледе без претходног прања руку.

Године 1846 на Семелвајсовом одељењу умрло је 11,4 отсто породиља. Немоћан и сломљен, он је отишао у пролеће 1847 године на опоравак у Венецију са својим колегом и пријатељем Колечким чија ће га смрт довести до великог открића. Три дана по повратку из Венеције Колечком, кога је случајно посекао један студент обдукционим ножем, нагло је позлило, и после неколико часова умро је у мукама чији су симптоми били исти као и у породиља.

Семелвајс је тада сам записао: „Још одушевљен уметничким благом Венеције, још више узрујан због вести о смрти Колечког наједном сам неодољивом јасноћом дошао на мисао о истоветности обољења од кога је умро Колечки и толике породиље".

Отада њега прогања та мисао. Све више му постаје јасно да се бабиња грозница добија преношењем заразе из обдукционе сале. Ускоро је на вратима клинике била прикачена наредба: „Од данас, 15 маја 1847, сваки лекар и студент који долази из обдукционе сале, мора добро да опере руке хлорном водом пре уласка у Породилиште. Ова наредба важи за све, без изузетка. И. Ф Семелвајс".

У то време ни он, ни други, не зна ништа о бактеријама, заразним клицама, које су пронађене тек 30 година доцније, али њему је јасно да се нешто преноси додиром. Сапун и хлорна вода постају главна средства одбране од бабиње грознице. Оваквом „терапијом" Семелвајс смањује донекле преношење заразе на болеснице и смртност постаје све мања. За ово су се заинтересовали и други лекари а међу њима нарочито га је подржавао професор Шкода.

Али Семелвајс има и непријатеља. Шеф клинике на којој је радио, професор Клајн, преплашен да не буде уклоњен с положаја на коме се налазио, не обнавља уговор са Семелвајсом и тако он губи место. Принуђен је да оде у Будимпешту. Ту наставља свој рад и 1853 постаје професор. Поред борбе за живот породиља, Семелвајс води и борбу са својим противницима. На лекарским конгресима све више бива нападан од колега а неки га чак називају лудаком. Исмевања га међутим још више нагоне на рад и он им одговара: „Не слагати се с мојим мишљењем, значи бити убица".

Скрхан својим радом, стално нападан и остављен потпуно сам себи он 1864 године оболи. Добија нападе плача, понаша се као звер у кавезу, зауставља брачне парове на улици и преклиње жене да траже од бабица и лекара да перу руке у хлорној води пре него што их буду порађали. Једини му његов учитељ професор Хебра остаје веран пријатељ.

Човек који је ударио темељ хирургији својим проналаском сепсе и асепсе, Игнац Филип Семелвајс, умро је баш од те болести, познате у народу као тровање крви, од које је умро и његов пријатељ Колечки и толике породиље.

ПОСЛЕ 2.000 ГОДИНА

У близини тосканског острва Гланутри, на дубини од 50 метара, пронађена је на морском дну једна римска лађа која је — према првој оцени — саграђена још пре 2000 година. Један подводни ловац из Пиомбина изнео је на површину 50 римских амфора које су припадале товару овог брода.

ЗБОГ ХЛАДНОЋЕ

На фудбалском стадиону „Северни Тексас" постављени су многи утикачи за електричну струју да би се њима користили гледаоци — кад је хладно они могу да укључе разне грејалице.

СВАКОГ ДАНА

На Земљу сваког дана пада 6000 тона отпадака и пепела од сагорелих метеора — кажу неки стручњаци.

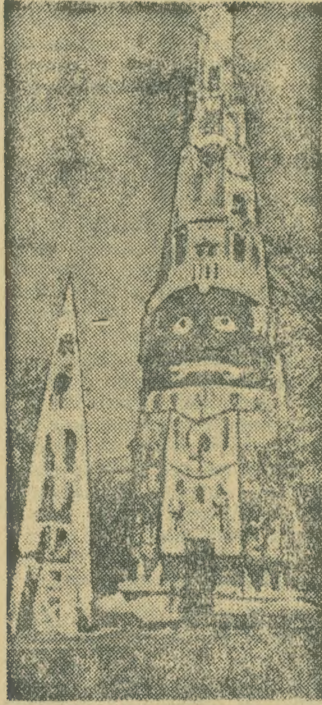
МАШИНЕ »САВЕТНИЦИ«

У појединим гостионицама у Штутгарту, у Немачкој, инсталиране су новопронађене машине које су већ сачувале многе људске животе. То су направе које сваком госту дају бесплатан савет да ли је разумно да пре него што седне у кола „тргне још једну за срећан пут".

НОВ МЕТОД

У последње време у западним државама користи се нов метод за стерилисање медицинских и хируршких инструмената који је далеко сигурнији од досадашњих. То је машина у којој ултразвучни таласи нечујно струје кроз воду где се стерилизују инструменти.

ТОТЕМ КУЋА

Има људи који готово цео свој живот посвете сакупљању марака, старог новца или неких других стварчица.

Том Галовеј је међутим сакупљач разних индијанских знамења. Последњих 18 година провео је градећи једну огромну тотем-кулу, довољно велику да у њој живи. Сада је ова његова кућа, висока 30 метара, у Клермору, у Оклохами, право стециште туриста из целог света.

Улазна капија у Галовејову резиденцију такође је од дивних тотема које је он лично дељао, обојио и уградио. До сада је ову јединствену кућу у свету посетило преко сто хиљада туриста.

ДА ЛИ ЈЕ МИРИС ЦВЕЋА ШКОДЉИВ?

Добро нам је познато да ако извесно цвеће оставимо преко ноћи покрај наше постеље, сутрадан ћемо се пробудити са главобољом, гушобољом или другим сличним незгодама. Шта је узрок овоме?

Извесни лекари одговарају на ово питање једном јединном речи: идиосинкразија, што значи реакција организма на непознате узроке. Међутим, хемичари кажу да ове незгоде настају услед лаганог и непрестаног дејства извесних мирисних уља на наш организам преко органа за дисање. Али постоји и треће мишљење: биљке издишу угљен диоксид који утиче на промену хемиског састава ваздуха што неповољно утиче на човеков организам. Без обзира које је мишљење најтачније, ми знамо да увече, кад хоћемо да спавамо, треба да изнесемо из собе цвеће са јаким мирисом ако не желимо да се сутрадан пробудимо с главобољом, гушобољом и сличним незгодама.

Мада неки тврде како јак мирис цвећа може да проузрокује смрт, ово није доказано. Позната је прича о високом дрвећу које расте у северном делу Јужне Америке. Путник који уз његово стабло прилегне да се одмори, више се никад не диже. Позната Мајербова опера „Африканка", умногоме је допринела ширењу ове легенде.

Па ипак, мирис цветова неког биља које расте у области полутара може да буде веома спасан. Истраживачи у прашумама често оболевају услед испарења тропског биља. Само не треба заборавити да овакво дејство наступа у врелим пределима где има врло мало кисеоника.

Али и у нашој земљи, где влада умерена клима, догађају се сличне незгоде. Има осетљивих особа које, поред љиљана не подносе ни испарење уља из цвета руже и љубичице. Понеке жене обузима несвестица чим помиришу цвет туберозе или поморанџе. Најзад, многе оперске певачице не држе у својој гардероби никакво цвеће јер би испарење могло неповољно да утиче да дисање и гласне жице би се скупиле. Тако, букети захвалне публике могу да постану велики непријатељи.

Бука и возачи

Недавно је путем експеримената установљено да ако један возач аутомобила слуша у току 15 минута буку која износи 100 децибела, — а то је отприлике она коју производи велики камион кад излази из дворишта — онда је његово чуло вида готово онеспособљено за ноћну вожњу. На основу овога дошло се до следећег закључка: пошто је у шоферским кабинама камиона врло бучно, није чудо што су возачи често узрок ноћним саобраћајним несрећама. Ако се ово мишљење потврди, творнице аутомобила ће морати да поведу више рачуна о изолацији возачких кабина.

СВАКОГ ДАНА

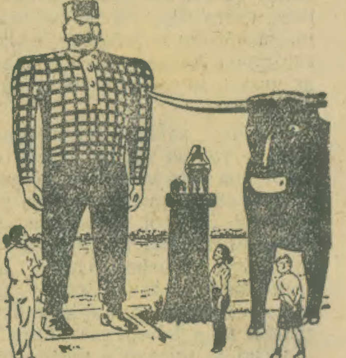
Готово сваког дана се у свету региструје по неки нови проналазак на пољу електронике. Међу последњима је веома значајан трансмитер опремљен транзисторима — за отварање врата гараже из стана или зграде. Затим електронска цев кроз коју се може видети атом или веома удаљена звезда. Четири овакве цеви у стању су да региструју пламен свеће на 400 километара далеко. Било која светлост кад уђе у ову електронску цев биће репродукована на другом крају на специјалном флуоресцентном платну 3.000 пута јача.

Топ и туризам

Макако чудно изгледало али и топ може да служи за унапређење туризма. Да би ослободила посетиоце комараца, нека француска летовалишта прибегла су — убојном оружју. У Шалон-сир-Саон и околини комарци се трују хемикалијама које на 70 метара уоколо испрскава топ постављен на камиону.

„Херој дрвосеча"

Посетиоцима америчке државе Минесота већ на улазу пожели добродошлицу „џиновски Пол Бањан", херој америчких дрвосеча. Споменик је висок близу 8 метара. По легенди Пол је уместо оловке употребљавао балван од јеле а у траговима копита његовог „малог" вола створено је 11.000 језера у Минесоти.

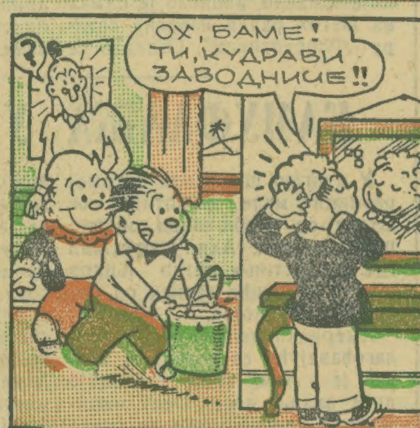
КЕЛНЕРИ У ПИЦАМАМА

У Ници је поново уведен такозвани полициски час у гостионицама. Један хотелијер да би гостима дао на знање када је „фајронт" смислио је једну новину: келнери се у то време појављују у пицамама.

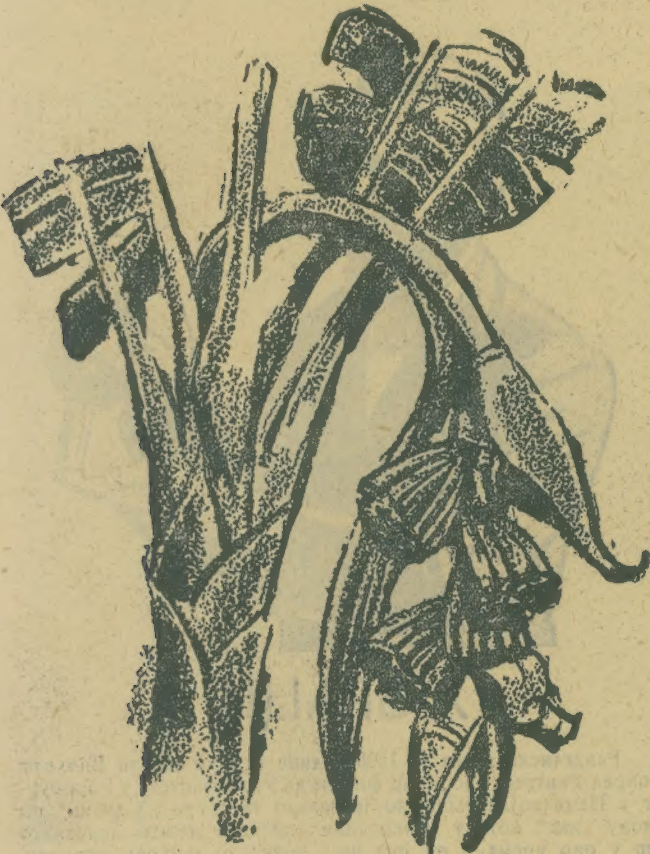

ЏИНОВСКИ ЦВЕТ

Свака биљка банана, у којој има само мало „дрвета" и 85% воде, носи један једини љубичаст и жут цвет који се доцније претвара у 8 до 12 гроздова банана. Један осредњи свежањ од 9 гроздова тежак је око 30 килограма.

Голуб на маркама

У филателистичком програму Холандије за ову годину налази се и штампање поштанске марке са сликом ћубастог голуба. Ова веома интересантна птица живи једино у северозападним крајевима Нове Гвинеје и по околним острвима.

Ћубасти голуб обитава на земљи а лети само кад хоће да потскочи. Увече производи шум сличан музици која необавештеним туристима изгледа као свирка урођеника-Папуанаца на там-таму.

ЛАФОНТЕН

На десној обали Сене, недалеко од Париза, налазило се мало место Во. У њему је био замак надинтенданта Фукеа, министра на двору Луја XIV.

Тадашња мода начинила је и од овог сувопарног али богатог човека добротвора — постао је мецена Лафонтену, тада још непознатом песнику, који је тек „обећавао".

„Дете са седом брадом"

У обезбеђеном, удобном и лаком животу Жан де ла Фонтен (1621—1695), нашао је управо оно што му треба — да заборави све обавезе од којих је побегао — жену у родном месту Шато Тијерију, са којом се венчао 1647 по наговору свога оца, управника шума на месном војводству, и посао малог чиновника — и овде да чита и мисли колико му душа жели.

Основна, карактерна његова црта је галска нарав, весела и слободна, прилично поштеђена великих страсти и склона уживању. Зато и личности у његовим делима збијају шалу са својом несрећом. Остао је увек, како сам за себе каже: „дете са седом брадом, које је будала и које ће то увек бити". „Гласно је мислио и живео отвореног срца" — каже за њега Иполит Тен (1828—1893), познати француски критичар. Али баш зато он је стекао назив bon homme у буквалном смислу речи — добричина. Био је прави народни човек, па је такво било и његово дело стварано, да би парадокс и заслуга били већи, у доба процвата француског апсолутизма и хришћанског препорода.

У знак захвалности за хиљаду ливара издржавања Лафонтен је у своме заштитнику Фукеу слао у Париз сваka четири месеца по једну песму. То би некипут била сасвим мала песма са једноставним насловом „За први рок" или „За други рок", и слично. Ту је написао и алегориску поему у стиху и прози која је остала недовршена „Сан у замку Во", где је покушао да велича и замак и раскошан живот у њему.

Али сам Фуке је остао без заштите када је 1661 лакомо захватио из државне касе толику суму да је морала бити примећена. Уосталом, можда баш захваљујући томе свет има Лафонтена, јер се и он нашао у неприлици после Фукеовог хапшења. А ипак једини и после овога остао је на његовој страни и чак написао једну елегију у којој позива младог Луја XIV да буде милостив а он сам са нимфом из Воа уздише над Фукеовом несрећом. Његово даље заузимање за бившег мецену довело је дотле да је прогнан у Лимож на годину дана.

Несталан и немиран дух

Ненавикнут на рад Лафонтен је једва дочекао позив војвоткиње Бујонске, која постаје његов нови заштитник у Луксембуршкој палати, и којој он за узврат посвећује прву књигу својих стихованих „Прича". Сижее за њих је узимао углавном од Бокача и из Ариостовог „Бесног Роланда", али их тако прерађивао да су могли да буду тек наслућивани. Посветио је њој 1682 и „научну" поему „Кинин", када је оздравила од грознице. На пријемима где је владао фрондистички дух, незадовољство против кардинала Мазарена, имао је прилике да се упозна са писцем сатира Боалоом, Молијером, чувеним комедиографом, Расином, песником трагедија и многим другима.

Следећа етапа његове безбедности био је дом госпође де Сабријер, увек отворен за угледне личности, духовите људе и научнике што је давало потстрека за рад Лафонтену који је постао дух фамилије у којој је провео више од 22 године, све до своје 72, када га је заштитница изненадила својом смрћу.

Под старост он се нашао потпуно на улици — где је срео госпођу Ервар која му је понудила да га поведе у свој дворац. Лафонтенов одговор је био познат: „Поћи ћу", јер ни је имао где. Ту је остао две године колико је још живео.

Несталан и немиран дух — „Волим игру, љубав, књиге, музику — каже он сам за себе — град и село — све", такав је био и у литератури. Читао је и „књиге са севера и оне са југа", а према Вергилијевом мишљењу да се треба огледати у свим родовима док се не определи за један — и он је лутао.

Његови узори

Његова књижевна каријера почела је прилично касно — 1654 године и то слободним преводом Теренцијеве комедије „Евнух", али успех је изостао. Писао је потом много, од лаких песмица: балада, посланица, ронда, до басана, чак и речи за оперу „Дафне" коју је компоновао Жан Батист Лили, који је у Француској увео извођење опера. Пошто се Лафонтену закерење музичарево није свидело, написао је одмах на његов рачун изврсну сатиру „Флорентинац". Огледао се и на роману а пред крај живота покушао је да оствари свој давнашњи сан да напише драму у херојском стилу, али његова трагедија „Ахил" остала је незавршена. И најзад пише побожне песме јер се 1692 године под утицајем Расиновим и госпође де Сабријер, после тешке болести, тај атеиста целог живота, преобратио у веру и пред неколико својих колега, чланова Француске академије, одрекао својих „безбожних" прича.

У литератури су га највише интересовали они писци и дела који су њему по ведрини били слични: Рабле, француски писац сатиричног романа „Гаргантуа" и „Пантагруел" где се изврсне мисли преплићу са раскалашностима; Бокачо, италијански писац чувене збирке од сто лаких приповедака „Декамерон" (десет дана), затим Ариосто, италијански песник витешког епа од 46 песама „Бесни Роландо", што је употпунио класичним делима Вергилија, Хорација, Плутарха, Платона кога сасвим фамилијарно назива „добри Платон" а чије је сентенције употребио у својим баснама.

Али он је такође добро познавао и басне грчког писца Езопа, као и Федра, латинског баснописца који је веома много превођен у Француској, онда басне Мароа и једне жене, Мари де Франс, која је оставила једну збирку под насловом „Изопе". Али Лафонтен је говорио „моје имитације нису робовање" што је и тачно јер тек његове басне постају широка „комедија у сто различитих чинова чија је сцена читав свет".

„Књижевни програм"

Када је тек почео да пише басне Лафонтен се држао својих узора, док је доцније постао самосталан нарочито одбацујући дидактички карактер Езопа. Неке његове басне су надахнуте лиризмом — „Два голуба", има их лирско-филозофских где износи осећања и моралне погледе и чисто филозофских. Већ 1660 године он је поред госпође де Севиње изнео читав „књижевни програм" враћања природи и макар само по којом речи узгред описивао и њу.

Права вредност његових басана није у идејама које је могао и да позајми већ у начину како их је обрадио, јер он уме да весело, живо и оригинално исприча стару басну и то речима богатим и блиским народном говору.

Прву своју збирку басана је објавио 1668 иако су се неке већ појединачно биле појављивале, а шест књига под скромним насловом „Езопове басне које је Лафонтен ставио у стихове" посветио је дофену, престолонаследнику, шестогодишњем сину Луја XIV и Марије Терезије Аустриске. Лафонтен није познавао децу и није умео да им се приближи а на њих, изгледа, није ни мислио када их је писао. У сваком случају свих дванаест књига, од којих је последња изашла из штампе 1694, по стилу су биле несравњено скромније него његове „непристојне" приче а као целина претставља ле изврсно дело.

Једна ствар га је тиштала

Француски писац XVIII века Жан Жак Русо, поред осталих, нарочито му је пребацивао што нас његове басне „уче подлаштву и егоизму". У свом „Емилу" он жали што и деца морају да их читају и уче чак напамет иако их не разумеју „а још горе би било да их разумеју". Ламартин је био згранут због „његових погледа старца" и „тврдоће басана", као и због разноликости њиховог метра и презриво говорио о његовим стиховима „крњим, испреметаним, неједнаким, без симетрије и за ухо и за поглед". А Лафонтен му је одговорио:

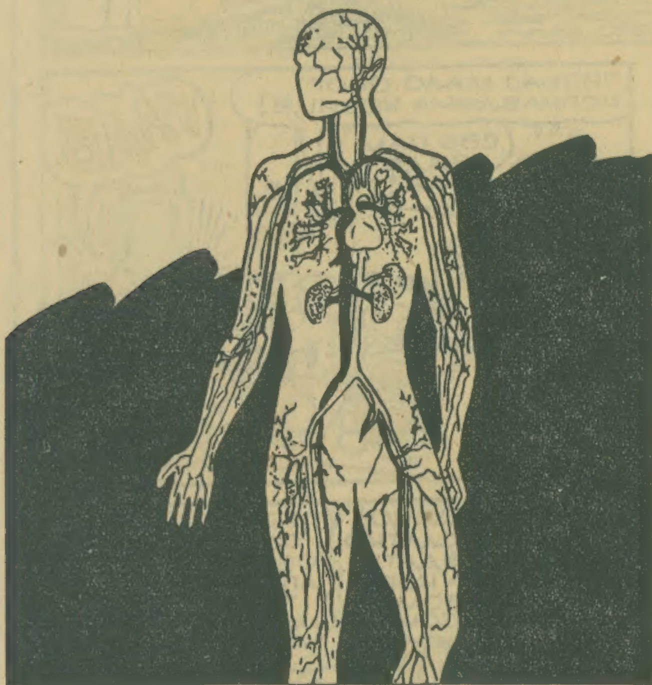
Превести на језик богова
све што се под небом говори
значи имати глас природе —

и наставио да пише као и дотле час правилним десетерцем, час слободним стихом.

Иначе, о њему самом Ламартин је говорио да је добар човек који никад није изустио лаж, што је тврдила и госпођа де Севиње која каже: „Он никад није слагао у прози".

Једна ствар је само Лафонтену задавала доста мука и бриге — пријем у Француску академију. На двору није био омиљен, а нарочито Колбер министар који је помагао уметност и књижевност, није подносио његову отвореност. Зато је улазак Лафонтенов у академију уследио тек после Колберове смрти 1684.

Иполит Тен је био склон да верује да сатира Лафонтеновних басана погађа лица са француског двора. Међутим, његове личности прелазе оквире тога круга, јер су особине приписане животињама карактеристичне за читаво друштво и људе какви се могу наћи у свим срединама и свим временима због чега је и значај Лафонтенов неограничен временом и средином.

ДУЖИНА КРВНИХ СУДОВА

Када би се сви крвни судови у телу одраслог човека наставњали, добила би се добра дужина — 90.000 километара. Кроз све њих протиче од пет до шест литара крви.

КАМУФЛАЖА У ПУСТИЊИ

У џунгли, шуми или питомој равници мале животиње се штите од грабљивица обично прикривањем. Али у пустињи где је растиње ретко њихов живот најчешће зависи од брзине и лукавства.

Амерички кенгур-пацов прилагођавајући се условима, стекао је у току своје еволуције дуге задње ноге. Овај минијатурни кенгур може да скаче брзо и далеко, а скок му је, што је нарочито важно, неправилан чиме збуњује свога гониоца.

Друга ствар која овим маленим глодарима омогућава живот у пустињи је навикнутост да живе са мало или нимало воде. Иако је она неопходна за све процесе у телу животиња, ови пацови не морају да је узимају посебно јер је највећим делом добијају хемиским разлагањем хране коју једу.

Пустињски сисари морају своје потребе за водом да задовољавају течношћу из бодљикавих кактуса. Они воду чак конзервишу у себи и врло малу количину излучују. За време најтоплијих дневних часова крију се по јазбинама и пукотинама да би смањили испаравање. Чак, ако се нађу у зоолошком врту где им се даје неограничена количина воде многи пустињски сисари одбијају да је пију јер им је довољна само она добијена из хране.

Али за време најтоплијих месеци у години нема чак ни биљака које су сасвим отпорне према суши. Пре тог периода мали становници пустиње у кесама на својим образима праве резерве хране и склањају се у јазбине да би „уштедели" воду. Крајње решење за одржавање живота у току пустињских лета је „летњи сан". Мали сисари тако преживе највећу врућину и пробуде се чим дани постану подношљивији.

Х-ЗРАЦИ

Рендгенске зраке је 1895 године открио Немац Вилхелм Конрад Рентген, професор физике на Универзитету у Вирцбургу у Немачкој. Првобитно је назвао те зраке „Х-зраци" по слову „икс" које у математици означава нешто непознато јер у оно време и он још није познавао њихову природу.

СИМА ЗИМА ЖЕЛИ ДА ЛЕТИ

ТРЕБА ДА ОДУСТАНЕШ, СИМИЦЕ! ПИНГВИНИ НИСУ СТВОРЕНИ ЗА ЛЕТЕЊЕ!

МОРАШ СЕ ЗАДОВОЉИТИ ХОДАЊЕМ... КО И МИ!

НЕЋУ ДА ОДУСТАНЕМ! МОРА ДА ПОСТОЈИ НЕКИ НАЧИН ДА И ПИНГВИНИ ЛЕТЕ! САМО ГА ТРЕБА ПРОНАЋИ!

ГЛЕ, ЕНО КОКАНА!

ХЕЈ! МИСЛИМ ДА САМ ГА ПРОНАШАО!

ЗДРАВО, КОКАНЕ! МОЖЕШ ЛИ ТИ УМЕСТО ВОДЕ ДА ИЗДУВАВАШ ВАЗДУХ?

БЕЗ ПО МУКЕ!

ЗЕМЉА ДИЈАМАНАТА

На саму Африку отпада 97 отсто светске производње дијаманата. Садашња целокупна производња у свету износи око 23 милиона карата. Када би се та количина ставила у корпе чија би запремина била око 35 килограма, било би потребно 75 корпи.

НАЈМАЊИ

Најмањи радио, једва колико коцка шећера, направљен

је помоћу мајушних керамичких плоча које замењују електронске делове.

НЕСТАЛНО

Подморске вулканске ерупције могу да избаце на површину права острва која се после неколико година враћају опет на морско дно. Тако се острво Јулија појавило једног јутра 1831 године између Сицилије и острва Пантелерија, ишчезло убрзо после тога и поново се појавило на површини тридесет година касније, пре него што је дефинитивно потонуло на морско дно.

БАЛОВИ И ПАНДУРИ

Можда ниједан јануар у старом Београду није био тако бучан и разигран као онај 1838 године. А да је то заиста тако било сведочи читав низ „публикација“, јавних објава, које је у име „његове светлости милиститвјејшег господара и књаза нашега Милоша“ — Управа града Београда лепила по свим сокацима и раскршћима.

Тек што се објави „акшам“ — први вечерњи часови за молитву муслимана, јер се тада у Београду време рачунало „по турском“, а момци — „калфенски, практиканти, и чиновници свакојаки, нежењени“ — пођу уз пратњу гитаре и тамбуре са Дорћола широм варошких сокака. Све би се то још некако и отрпело, али та „весела тевабија“ се устављала пред понеким кућама, и уз свирку ударала на капије тако снажно да се „снег стресао с кровова“, а домаћи мислили да упадају Турци из тврђаве.

И кад се тако прошетају по сокацима, ови „ноћници“ су одлазили на „бал“ или у кафану „Код Милана“, старе „Геровице“, „Јанићија из Тетова“, — код „Шупље крушке“, „Црнога бећара“ или у друге.

Тог јануара снег, који је без престанка данима падао, подобро је био замео тесне варошке сокаке. Пандуре из управе вароши снежни намети, високи и непроходни, спречавали су да одржавају „јавну безбедност.“ Јер ма шта да предузму били су изиграни. Тако се Перо клосар (стаклар) кад су га појурили, једноставно забио у огромну гомилу снега на Варош-капији, и као да га је „ђаво изјео“ — нису га могли пронаћи. То су чинили и други, али још горе је било што су они и „саме службенике власти забадали у снег тако да су овима само опанци вирили и у својој дужности сасвим постиђени били“.

Кад би се завршила та трка по снегом завејаним сокацима, онда је победничка дружина одлазила на „балове“, налик на оне „кромпир-балове“ које је тако сликовито у својим делима описивао Јаков Игњатовић.

Ту се „танцовало“, певало и свирало уз све могуће народне инструменте. А — и тукло се. Млади практиканти којима су притицали упомоћ калфе трговачке и занатлиске, користили су „балове“ да би се светили „указним чиновницима“.

Један извештај управе вароши београдске говори о томе како је јутарња пандурска смена наишла испред „Миланове кафане“ на пет-шест „господе чиновника од сваке врсте“, који су као „диреци“ позабадани у снег били, „прозебли врло, и јако модри, тек с ногама из снега напољу“.

Стигле су и до ушију „његове светлости“ приче о ноћним зулумима по Београду, како се каже у одговарајућем акту. И кнез Милош се нашао побуђен да свему овоме стане на пут и у вароши београдској заведе ред а „сва преступљенија“ казни без изузетака ко био у питању, макар и сами чиновници.

Тада су почели из дана у дан да ударају општински добоши широм вароши и да добошари оричу наредбе светлога кнеза „што се тиче балова, ноћног скитања и прочих ствари“.

Балови, том наредбом коју је на свој начин стилозовала Управа вароши, нису били забрањени. Напротив, допуштено је да се одржавају по кафанама, али уз услов да се од сваког „бала“ узима десет чаршиских гроша за болничку касу и један цванцик за „пандура“, јер на сваки „бал“ Управа вароши треба да пошаље „једног полицаја с пандуром ради набљудавања (надзора) поретка и мира“.

Међутим, показало се да један пандур није довољан, па је Управа вароши одредила да се на сваки „бал“ шаљу по два. Но тиме још није била завршена сва брига у току те зимске сезоне „балова“.

Управа вароши имала је још прилично посла да „уљуди“ раздрагане калфе и практиканте и млађу господу чиновнике. Кнез Милош је био строг и нарочито није волео „по вароши лутајуће ноћне скитнице“, па су после првог изгреда опет варошки добошари и општински телали задобовали, и то тако снажно да је „снег са стреја наниже силазило“:

„Забрањује се свим воопште картање на новце и ноћу после два сата по акшаму без фењера ићи“.

Два сата после акшама лупали су добоши по Београду, као опомене да наступа ноћ, да треба гасити ватре на огњиштима и утулити оне скромне лојанице и уљанице по одајама, и да нико више „без велике невоље не излази на сокак“. Али, „ноћници“ су користили баш то време и скупљали се на одређеним местима, обавијени мраком и скривени иза огромних снежних наноса.

Овом последњом „публикацијом“ наређено је свакоме „не сматрајући кога је рода или звања“ да после добоша на сокак може изићи само са фењером, јер у „противном биће уапшен и по природи преступленија његова кажњен“.

А сад замислите слику старог Београда од пре 120 година. Зимска ноћ, тесни сокаци засути снегом и мркли мрак. Негде, на неком раскршћу пандур стреса са себе густе пахуљице снега, и потскакује с ноге на ногу. А поред њега пролазе „ноћници“, све младићи, и иду на „бал“ код госпе Геровице или у „Миланову кафану“. Они се строго држе „светлајше“ наредбе и сваки од њих носи фењер, а кад прођу поред смрзнутог пандура, заиграју око њега паклену игру док снег шкрипи и све одјекује.

Код госпоје Геровице већ седи полиција — чиновник Управе града, са два мрка пандура, који су „дежурни на балу“. Оркестар, састављен од неких земунских Шваба који су преко залеђене Саве прешли у Београд, тако је врашки весело свирао да су на крају и оба пандура, и сам господин полицај „играли“ те су се сасвим заборавили шта им је дужност, тојест да овде „набљудавају поредак и мир“.

ЗБОГ ОЧИЈУ...

Анаблепс „четвороока“ риба, пронађена је у рекама Средње Америке. Интересантна је нарочито због својих очију: једним паром гледа под водом и тражи храну, док другим, који вири изнад површине пази да не наиђе неки непријатељ.

ПРВИ ОКЕАН...

Командант подморнице на атомски погон „Наутилус“ Вилијем Андерсон изјавио је да је Арктички Океан, противно досадашњем веровању, прави океан чије дубине достижу и

преко 5.000 метара. Андерсон је исто тако открио две друге појаве: да је доњи профил леда веома неправилан, много више него што је ико могао да претпостави, а затим да „тамо“ има више леда него што се очекивало.

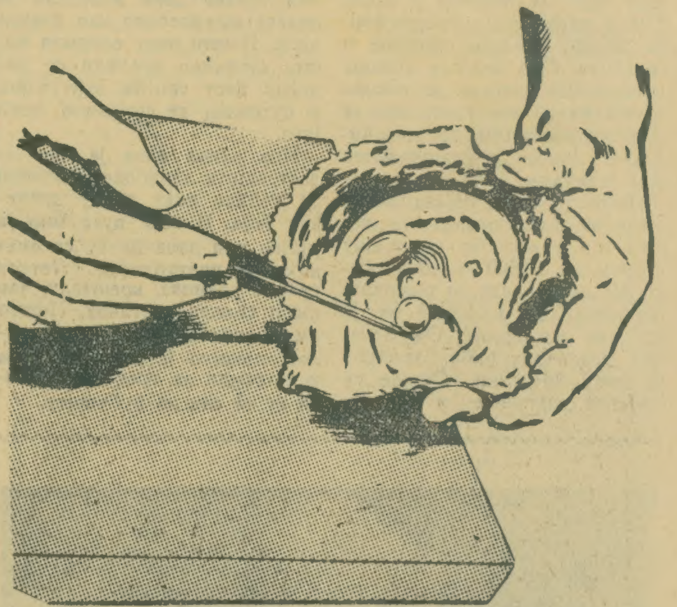

ТЕМПЕРАТУРА НА ВЕНЕРИ

Неки научници кажу да и планета Венера, поред Месеца стално емитује радиоталасе настале услед топлотне енергије. Ово би значило да на Венери температура премаша висину на којој се топи олово што би искључивало могућност постојања воде, а према томе и живота на њој.

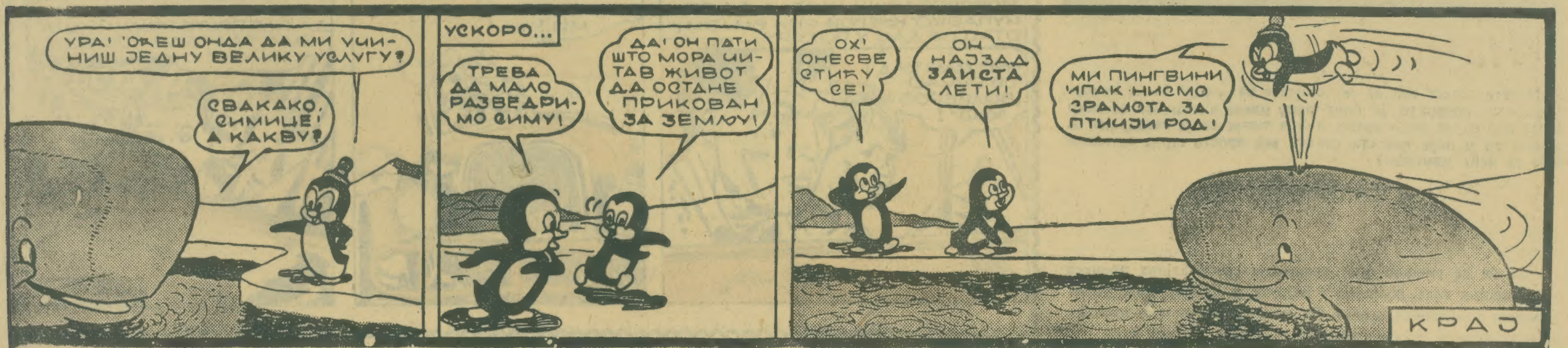
ТРИ ДЕЛА О ИСТОЈ ТЕМИ

Еврипид (480—406 пре наше ере) и Сенека (2 године пре наше ере — 66 после) били су писци трагедија, први у Грчкој други у Риму. Али док је Еврипид већ у то време био прави реалиста — написао је 75 трагедија од којих су 17 сачуване и за кога је Софокле, грчки филозоф, рекао да „црта људе онаквим какви јесу“, дотле је Сенека праву трагичност замењивао гомилом ужаса и трком за спољашњим ефектима. Обојица су обрадили исту митолошку тему о чаробници Медеји, која је и другим писцима послужила као трагична јунакиња. Али сачуване су само њихове две обраде. Много доцније према Сенекиној, мање успелој, верзији написао је своју прву трагедију Пјер Корнеј (1606—1684) француски писац под насловом „Медеја“. Иако је унео нове елементе успех приликом приказивања трагедије у позоришту је изостао а и сам Корнеј је признао да му је комад слаб.

ДА ЛИ СТЕ СА ОСТРИГОМ ПРОГУТАЛИ БИСЕР?

Бисера има различитих боја: белих, жућкастих, ружичастих, црних и жутих. Власници ресторана у којима се служе остриге увек се помало надају да ће у некој шкољки наћи бисер. Међутим, стручњаци кажу да се у остригама које се једу не може да произведе бисер већ само ситнији комадићи, без облика, некаквог материјала налик на креду.

Још 19 септембра 1783, кад су браћа Монголфје послала увис велики балон испуњен топлим ваздухом, у корпи су се налазиле животиње: једно јагње, петао и патка. Догодило се то у Версају, у присуству Луја XVI и његове породице. Обојен нежноплавом и златном бојом, балон је имао у обиму 41 стопу и достигао је висину од 293 хвата. Напудровани дворани и дворске госпође били су толико узбуђени да нису ни обратили пажњу на изненадни пљусак који се спустио на Версај. Пошто се балон подигао, сви су му махали, пљескали и довикивали. А петнаестак минута касније, кад је помамни јахач Пилатр де Резије стигао у место Вокресон, нашао је балон на земљи и у њему малу и недужну менажерију поломљених костију.

КАД БИ КОСМИЧКЕ ЖИВОТИЊЕ ГОВОРИЛЕ

Није познато зашто су у балон стављени јагње, петао и патка. Али данас, кад се поставља питање, која животиња да се пошаље ракетом у васиону уместо човека, никоме не пада на памет да то буду јагањци а још мање живина, јер су веома ниске интелигенције. Слично је са коњем и са мачком. Мачка је по интелигенцији слична голубу, канаринки или чворку. А супротно њима, свињче, које је толико дуго омаловажавано, сада се сматра као животиња која је после примата најинтелигентнија и, према томе, изнад свих осталих папкара. Такође је занимљиво да свиња даје одличне одговоре на светлосне сигнале, а њене жлезде са унутрашњим лучењем и унутрашње ткиво врло су слични човековим. Пре извесног времена научници су одредили за пробе атомског зрачења неколико прасића али су касније од тога одустали, јер њихово сало не би дозволило да се испитивање до краја обави.

Мишеви су живахни и снажни. Због особина које имају њихова плућа веома су драгоцени за испитивање начина дисања на великој висини. Пре но што је прва ракета послата у васиону, научници су на њима вршили пробе да би сазнали извесне последице дисања под промењеним висинским условима. Захваљујући изузетној ширини тела у односу на своју сићушност, миш има јако развијене мишиће.

Пошто му кожа не пријања сувише круто уз тело, она личи на крзнени прекривач и омогућује повољну употребу електрода које служе за разна бележења. Уопште се може рећи да аеронаутички лекари за пробе много радије употребљавају месоједе од биљоједа, јер су први према својој природи наклоњени крварењима као и човек.

После мишева дошао је на ред мајмун. Мада су му плућа веома нежна, услед чега је склон туберкулози, његово понашање, слично човековом, његова анатомија и душевни живот, учинили су га погодним па чак и идеалним за васионске опите. После низа експеримената с мајмуном утврђено је да он може да добије чир у желуцу услед дуге и јаке напетости нервног система исто као и човек. Разне врсте мајмуна су погодне за астронаутичке опите, али је ипак најпогоднија она којој припада мајмун Бејкер јер се он у својој ћелији вратио пре извесног времена на земљу. Његов раст је сасвим одговарао ограниченом простору у америчкој ракети која је била испаљена у васиону.

Шампанза такође има своје одлике, али и своје недостатке — велики је. Што се тиче интелигенције, она је на завидној висини. Психолог Роберт Јеркис ставио је шимпанзу пред један проблем који је могао да се реши на три начина. Професор је био необично изненађен кад је видео да је овај нашао — четврто решење! Мајмуни су уопште погодни за вршење опита, али о свакој врсти мора посебно да се води рачуна.

По интелигенцији пси су далеко испод мајмуна, али су совјетски научници ипак добили задовољавајуће резултате. Претпоставља се да су они одабрали за своје експерименте ову врсту животиња захваљујући традицији којој је ударио темељ велики научник Павлов.

Руски пси и амерички мајмуни само су прве претходнице васионских путника. Научници су започели опите са примитивнијим врстама и настављају их са развијенијим све док не дође ред на самог човека. Животиње дају многобројне податке о висинама у које их шаљу, али, нажалост, оне не знају да говоре. Подаци су тачни но посредни.

Човек је ипак једини створ који ће моћи да одговори на сва питања о космосу. Он ће рећи и оно „између редова", оно што ниједан апарат припијен уз тело животиње, маколико био прецизан, не може да забележи.

ИГО У ПРОГОНСТВУ

Кад је дошао на власт, Наполеон III (1808—1873) није заборавио да га је пре више година Виктор Иго назвао „Мали Наполеон". Због тога је велики француски писац међу првима записан у црну дворску књигу. На острву Џерси, шибаном дању и ноћу ветром и таласима са Атлантског Океана и раније су боравили разни прогнаници: Габријел од Монтгомерија, који се био супротставио енглеском краљу Хенрику II, затим Жан Кавалије, војвоткиња од Берија и други, а сад је ту приспео и писац „Јадника". Пошто се искрцао, Виктор Иго је у друштву свог сина прошетао по острву и донео одлуку: „Прогонство ћемо искористити како најбоље умемо". Он ће да размишља посматрајући пучину, а син, Франсоа, преводиће Шекспира. Зграда у којој

су становали звала се „Тераса на мору". Упркос животу ван отаџбине коју је неизмерно волео, у прогонству које му је тешко пало, Виктор Иго није дозволио да му дух малакше. Напротив, изгледа да је био задовољан у својој усамљености, јер је једном приликом о том боравку написао следећу реченицу: „Тераса на мору урезује у срца њених становника узбудљиве и драге успомене".

НЕМА СПАСА

Сјелунд, место где се избацује шут из Малмеа у море, био је поприште огорчене борбе између градске општине и галебова. Око педесет хиљада ових птица летело је уоколо крештећи на сав глас, што је сметало радницима градске чистоће, мада су запушавали уши памуком.

Да би радници најзад имали мира на послу морало се нешто предузети. По мишљењу стручњака 10.000 галебова било би од користи за разношење отпадака, а 40.000 их је требало растерати. Од бачених отрованих риба угинуло је свега 80 птица. Остале су побегле заплашене, и радници су одахнули али не за дуго. Већ трећег дана долетело је педесетак галебова као извидница. Пошто нису открили ништа сумњиво пренели су радосну вест својим друговима и сутрадан се појавило цело јато.

Нов ратни план је био — застрашити галебове. Радници су добили нову одећу дречећих боја. И овог пута мир је трајао три дана па су се опет појавиле претходнице. Летели су око радника, крештали, чак им и седали на главу. Пошто им се ништа зло није догодило, одјекнуо је радостан крик и такорећи за трен ока сјатили су се сви на ђубришту.

НЕЧИСТА САВЕСТ

Нечиста савест као да је исписана на „лицу" малог кокер-шпанијела: преврнуо је боцу пуну млека и испрљао не само своје као свила меко крзно, већ и тепих своје газдарице. А можда то и није нечиста савест, већ просто страх од казне која га неће мимоићи?

ДА СЕ ОПАМЕТЕ

Да би се смањио број прекршаја саобраћајних прописа о паркирању кола, полиција у Бејруту, у Либану, приступила је заиста драстичним мерама. На свим колима која се пронађу на непрописним местима испусти се ваздух из свих гума.

WALT DISNEY'S ПРИЧА О ЧУПАВКУ

НАЈВЕЋИ УСИСИВАЧ ЗА ПРАШИНУ

У Енглеској се прави, како стручњаци кажу, највећи на свету усисивач за прашину. Биће тежак 14 тона и јачина ће износити 25 коњских снага. Служиће за чишћење казана и димњака у индустријама.

КАД ПОЂУ...

Људи још нису задовољни оним што им данас техника и наука пружају. Тако се сада проучава један нов пројект за израду најбржег авиона на свету. Ови авиони би требало, додуше тек око 1970 године, да пређу пут од Њујорка до Париза за свега 105 минута.

Клуб платиша у готовом

Америка је позната по разним клубовима а сада је добила још један. Већ одмах је окупио око 200.000 чланова — оних који све своје рачуне плаћају у готовом. Члан овог клуба у ресторанима и продавницама који су повезани са клубом, добија попуст од десет отсто. Овај клуб у Америци претставља праву атракцију јер су у њој ретки људи који плаћају у готовом.

Дуван за жвакање на петролејским изворима

Државни монопол Француске утврдио је да је порасла потрошња дувана за жвакање. Раније су га једино куповали морнари, а сада су га прихватила и друга лица и не могу више да га се одрекну. То су они који раде на местима где је пушење забрањено — на петролејским изворима, угљенокопима и другим сличним местима.

Трактори испод земље

Како да се трактор од 3,5 тоне спусти кроз отвор широк 90 сантиметара? Тај проблем је морала да реши једна америчка компанија пре почетка радова на огромном резервоару, ископаном 105 метара испод земљине површине. Спуштан је део по део трактора, а неки делови су морали бити пресечени и доле поново састављени. После завршене монтаже радови на изградњи резервоара у Милдтауну у држави Охајо, обављани су нормалном брзином.

ПЛАН ЗА ИЗГРАДЊУ НАСЕЉА НА МЕСЕЦУ

Ако у току следећих 30 година људи треба да стигну на Месец, као што научници предвиђају, неопходно је сада учинити и многе припреме да би то искрцавање било успешно. Већ данас је потребно да се почне са припремама за планирање склоништа у којима би људи могли да се одрже на овом пустом и суровом земљином сателиту. Иако све то претставља врло сложен задатак ни у ком случају то није непремостив проблем.

Подизање насеља на Месецу првенствено зависи од тога како ће се помоћу ракета и васионских бродова пренети на његову површину грађевински материјал и конструкције. Када се изврше испитивања површине, са Земље ће се упутити ракете натоварене грађом које ће се спустити на за то одређена места на Месецу. Ови васионски бродови биће релативно јевтини пошто неће носити људску посаду а према томе ни све оне скупе инсталације потребне да одрже човека у животу.

Резултати прикупљени у току Међународне геофизичке године много ће помоћи извођењу грађевинских радова на Месецу. Склоништа зидана у то време на Антарктику пружају одличан пример конструкције за врло тешке временске услове. Разумљиво је да ће први научници имати да се на Месецу суоче са много горим условима него што су они на земљином Јужном полу. Поред чисто физиолошких и психичких напора они ће бити изложени гравитационој сили која претставља само шестину оне на Земљи; затим сталном бомбардовању космичких зракова и метеора као и огромним разликама у температури. База на Месецу мора бити изграђена тако да људе заштити од свих тих опасности.

Али пре него што почнемо са припремама за грађење на Месецу ми морамо још много да сазнамо о условима који тамо владају. Например, док на Земљи разлика у температури између лета и зиме варира највише око 100 степени она на Месецу износи између поднева и поноћи отприлике 200. Да бисмо се сачували од овако нагле промене ми морамо своја склоништа да градимо испод Месечеве површине која ће нам у овом случају послужити као изолатор.

Предео око Аријадеуса, Месечевог екватора, изгледа најпогоднији за изградњу првих насеља. Уколико у самим падинама кратера нема никаквих природних удубљења или пећина биће потребно начинити их помоћу неког експлозива. Ова склоништа штитиће научнике од кише метеора.

Пошто знамо да Месец практично и нема атмосфере што значи да нема ни ветрова ни олуја, бочне конструкције грађевина могле би да буду лакше. Како је сила теже мала моћи ћемо да градимо огромне зграде на релативно танким и слабим стубовима.

Када се, доцније, људи буду насељавали мораће да се изграде површинска насеља. Али она ће бити заштићена двоструком куполом: спољна ће се састојати од троугластих пластичних плоча, око 15 сантиметара дебелих и појачаних оловом које треба да заустави опасна зрачења. Ова купола ће углавном служити као заштита од метеора али ће такође и заустављати и одбијати све сувишне Сунчеве зраке. У њој, на отприлике један метар раздаљине, налазиће се друга купола херметички затворена и начињена од еластичног материјала који ће држати унутрашњи притисак ваздуха. Уколико спољна купола буде довољно велика са Земље ће се видети као сјајно огледало.

Зграде у унутрашњости ове куполе неће имати кровове и зидове. Само оне, намењене специјалним сврхама, имаће преграде где ће се контролисати температура. Атомска електрична централа такође ће имати дебеле зидове да би се смањила опасност од зрачења иако ће бити смештена у кратеру неког вулкана чији дебели зидови треба да пруже довољно сигурности. Поред атомске, насеља ће имати и сунчану електричну централу: сабирна огледала служиће за сакупљање топлоте која ће се користити за топљење руда добијених на Месецу.

Физичка и минерална лабораторија имаће нагиб од 18 степени да би се људима створио утисак да су у условима сличним онима на Земљи иако је сила теже много мања. Намештај ће бити начињен на истом принципу што ће стварати илузију да смо на Земљи.

Проблем снабдевања кисеоником може да се реши на два начина: да се начине велики резервоари са мајушном воденом биљком — алгом Shlorella Pyre Noidosa, или да се издвоји вода из кристала који се налазе у стенама.

Доктор Харолд Ури верује да су неки од минерала слични магнезијумовим силикатима који садрже и до 13 процената кристалисане воде. Ако се то покаже као тачно, онда би се од сто тона стена могло добити 13 тона воде. Сунчева топлота може послужити да се до те воде дође, а помоћу електролизе она ће се претварати у кисеоник или водоник.

Разумљиво је да ће се део те воде користити и за алге које и саме дају кисеоник а други за гајење поврћа у великим резервоарима, што се већ чини и на Земљи. Вода ће се такође спровести и у рибњаке који ће претстављати главни извор хране јер ће се рибе саме од себе стално обнављати.

Поред непосредних користи за биолошко одржавање живота кисеоник и водоник добијен из воде моћи ће да служи и као гориво за ракете и васионске бродове.

Маколико Месец, гледан телескопом са Земље, изгледао неповољан за живот људи он неће претстављати тако непремостиву препреку за грађење људских насеља и живот на њему.

★

У току последњих година мисли научника и инжењера све више су управљене ка васиони. У овом чланку Хироши Кумагај, познати научник и архитекта пише о проблему који ће се поставити пред људе када буду стигли на Месец и почели да изграђују прва насеља. Писац је рођен и завршио је школу у Јапану, а сада тренутно ради у САД.

РАКЕТЕ ПРОТИВ ШУМСКИХ ПОЖАРА

Канада је позната по својим шумама, па се предузимају и различите мере за спречавање пожара у њима. Недавно су стручњаци у Канади конструисали ракете за гашење пожара, које се, такође, могу користити и за гашење пожара на петролејским пољима.

Ракета може да буде избачена на даљину од пет километара, а њена глава садржи веома ефикасне препарате за гашење пожара, тако да је успех обезбеђен нарочито ако је пожар примећен на време.

Ракете за гашење пожара на нафтоносним пољима нешто се разликују од првих, јер у глави носе не само средства за гашење већ и експлозив који ствара ваздушни притисак што опет спречава брзо ширење пламена. Када се ватра концентрише, ступају у дејство препарати за гашење.

Слаба привилегија

Један осуђеник, Андерс Јоргенсен, конструисао је алармни сигнал веома користан за рибарску индустрију. Чим се мрежа напуни довољном количином рибе он ступа у дејство. Рибарска предузећа у Данској су прихватила овај изум, пошто су се услед обилатог лова мреже често цепале и на њих су годишње издаване велике суме. Проналазач ће свакако да стекне богатство, али неће имати прилике да ужива у њему. Једина „привилегија" ће му бити што ће отсад сам плаћати своје издржавање у затвору.

Добар приход

У жељи да све обухвате статистиком, Американци су прошле године утврдили да је код њих потрошња гуме за жвакање износила 250 милиона килограма. Значи да је сваки Американац просечно купио 200 комада, а целокупан приход од тога износио је 109 милиона долара.

Нова улога гејши

У Јапану гејше напуштају чајџинице и кафане и оспособљавају се за туристичке и музејске водиче. Смара се да ће оне ову нову дужност лако обављати, јер су нарочито васпитаване како треба да се опходе са људима.

ШТА ЈЕ ОВО?

Камуфлажа у природи. Богомољка је један од оних инсеката који личи на лишће. Када одмара своју сисаљку и необично дуге предње ноге, она са својим зеленим телом и крилима препуним „вена" пре личи на неко поврће него на инсекта.

ОКО СВЕТА са четврт килограма урана

Британски стручњаци, који проучавају могућности изградње авиона на атомски погон, сматрају да би било потребно само четврт килограма урана да се обиђе цео свет. Садашњи турбореактивни авиони потроше 60 тона горива да би прелетели само преко Атлантика.

Посебан проблем који треба решити јесте на који начин да се заштити човек од зрачења мотора у авиону. Оловни оклопи од неколико тона само би отежали лет авиона. Зато неки сматрају да би се могле искористити пластичне масе, док други кажу да путнике и пилота треба одвојити од мотора тањим оловним преградама. У том случају путници би морали да буду удаљени од реактора најмање осам метара, што би онда утицало на величину авиона.

Аеронаутички стручњаци у Великој Британији интензивно раде на оваквом авиону. У Британији данас има око хиљаду предузећа која производе атомску опрему и проучавају употребу атомске енергије у индустрији. Рачуна се да ће 1966 године у Британији атомске електричне централе извозити енергију за 500 милиона фунти, а да ће авионска индустрија имати највеће учешће у куповини.

ТУРБИНСКИ АУТОМОБИЛИ

Бензинским или дизел-моторима на нафту све више конкурише турбински мотор, и прети да их истисне из употребе на возилима, као што се већ догодило на авионима. Ватрена птица — „Фајерберд III" — је најновији прототип турбинског аутомобила. Мотор има две коморе за сагоревање гасова који покрећу две турбине, од којих једна има 30.000 обртаја у минути и покреће компресор, док друга од 28.000 преко преносног зупчаника даје погонску снагу аутомобилу.

Тешко је рећи када ће турбински аутомобили почети да се серијски производе. За данашње услове они су неекономични, јер троше велике количине горива. Поред тога потребни су слободни путеви и развијање великих брзина да би аутомобил показао своје квалитете.

Будућност ће испољити његове предности, јер су и дизел мотору биле потребне деценије да би добио садашњи облик. У сваком случају клипним моторима и код аутомобила дани су избројани.

И ОНИ...

Пошто су од жирафа, својих суседа у зоолошком врту, видели како се игра хула-хоп, и мајмуни су почели да окрећу обруч.

Необичан пакет

Пробудио се и тренутно није схватио где је. Тешке сомотске завесе спречавале су да врели поподневни сунчеви зраци продру у собу. Лежао је на великом старинском кревету и покушавао да не мисли на оно што је у току следећих неколико сати требало да учини. Као на филму смењивале су му се у свести слике поласка из града, уласка у брод, немачких стража. А сада је био ту.

Пође у двориште да се на бунару умије. Улицом је пролазила нека чета Немаца који су гласно певали „Розмари".

Капија је водила право на прашњаву улицу. Испод руком нацртаног плаката који је најављивао фудбалску утакмицу два пса су се гложила око коске. Нигде више није било живе душе.

„Тетке неће ни приметити да ме нема", — помисли. Три старице ради којих је дошао јер су већ изнемогле и могу скоро умрети. До пре неки дан то би заиста био прави разлог. За тренутак се у мислима врати у део града где су се он и његови школски другови после часова састајали и учини му се као да још гледа своје безбрижне шеснаестогодишње вршњаке како пробају да возе узајмљени бицикл или покушавају да се удварају девојчици из комшилука.

Па како се десило да је он са непуних шеснаест година сада овде, у посети теткама које, ето, случајно живе недалеко од велике немачке фабрике муниције, одвојене од ње само речицом по којој се, изгледа, од јутра до мрака само патке купају.

Мрзео је окупаторе, те сурозелене униформе и реске, непријатне гласове. Отац је био у заробљеништву, а онда се пре неких шест месеци појавио чика Пјер, стари пријатељ породице који је успео да побегне из Немачке. Крили су га готово месец дана а онда је отишао, али се повремено враћао пун необичних прича о онима који су настављали да се боре против Немаца. Понекад му је он давао да пренесе по неки добро умотани пакет с једног краја града на други. Иако није знао шта се налази у тим пакетима завијеним у новине, он је увек када их је носио осећао да ради врло важан посао. Немци на њега нису обраћали никакву пажњу, али њему се чинило да ће и ово скратити њихов нежељени боравак у Француској.

Пре три дана чика Пјер га је опет позвао, одвојио на улици од другова, и повео га у парк где су дуго разговарали. Овог пута је требало да пренесе један пакет не у неки други део града, већ у мало место М. у коме су, срећним случајем, становале три старе тетке које су га у небројеним писмима већ одавно позивале да проведе који дан са њима. Пакет који је те вечери добио био је прилично велики и необичног четвртастог облика. Требало је да данас, на дан 12 јула, оде на фудбалску утакмицу и седне у последњи ред са северне стране, а у рукама да држи примерак лионских новина, које се у том делу Француске нису продавале.

Док се пред њим играла незанимљива утакмица између два локална тима, Луј је неспретно држао пресавијени лист тако да би га свако ко би на то обратио пажњу могао лако да примети. Прошло је већ било прво полувреме а ништа се није догодило. Тек при крају другог, поред њега прође а затим и седе једна млада жена. Просто није веровао својим ушима кад га она после неког времена упита тихим гласом.

— Ви сте Пјеров пријатељ?

После утакмице пошли су заједно прашњавом стазицом која је водила поред реке, кроз неке врбаке.

— Тачно сам вам објаснила где је кућа, — рекла је она и пружила му руку да се поздраве. — На један сат пре полициског часа донећете пакет до мене, и тиме је ваш задатак завршен.

Када се вратио кући тетке су управо спремале ужину. Није му се јело. Он оде и затвори се у велику замрачену собу. У углу је стајао пакет. Шта је било у њему? „Да малo процепим омот" — помисли. Не, то још никада није радио. Па ипак кад већ ризикује могао би бар да зна због чега. Сат у углу је лагано куцао. Леже и затвори очи. Покуша да не мисли ни о чему и тако задрема.

Када се пробудио напољу је већ био мрак. Погледа на сат. Било је осам и десет минута. Нагло скочи са кревета. „Задоцнио сам, помисли, задоцнио". Зграби незграпан и прилично тежак пакет и истрча кроз ходник на улицу.

Иако је добро разумео где се налази кућа у коју је требало да оде, прошло је неких двадесетак минута док ју је нашао. Уђе кроз малу капију, прође поред алеје рђаво негованих ружа и нађе се у малој собици у коју се улазило право из врта.

Непозната жена са стадиона очекивала га је очигледно већ нестрпљива. У једном углу собе стајала су два човека неодређених година у сивим радничким оделима.

— Извините, — заусти Луј коме би јасно да то баш њега сви чекају.

— Не треба извињење, важно је да је пакет ту, — рече један од двојице и приђе да га узме.

Није знао шта да каже и како да се понаша. Жена га понуди да седне, али је било јасно да би само сметао. Зато, промрмљавши неко неодређено извињење и осећајући да почиње да црвени, нагло изађе из собе и потрча низ улицу где се већ беше спустио потпун мрак.

Трчећи чинило му се да га земља удара о танке ђонове сандала и да иза сваке светиљке и у свакој мрачној капији стоји по један Немац.

Вечера за свечано постављеним столом прошла је за њега готово неприметно. Једва је чекао да се опет затвори у своју собу.

Није могао да спава. Покушао је да чита али му је поглед само лутао преко редова.

„Шта је било у пакету?" — питао се стално.

Угаси светлост и покуша да затвори очи. Сан никако није долазио. Сат изби дванаест, затим један... па, пола два. У мраку, појављивали су се стално чика Пјер, непозната жена, људи у сивим радничким оделима, чета Немаца на улици. Зашто није могао да спава? Зашто?

У тренутку када велики зидни часовник отпоче да откуцава други сат по поноћи соба се одједном осветли као у по дана. Могао је да види и најмању ситницу у витринама, слике, шаре на тепиху. Изненађен, исправи се у кревету, а онда наједном тишину проломи прво једна а затим читава серија заглушујућих експлозија. За трен ока нађе се поред прозора. Цело небо, тамо преко реке, изгледало је као у пламену. Стражар пред немачком командом прекопута стајао је као окамењен. Прозори на суседним кућама почеше да се отварају.

Неколико тренутака је био згранут а онда се лагано врати постељи док му је науснама лебдео осмех. Задовољно уђе у постељу, окрену се на десну страну и још насмешен одмах заспа.

Низ улицу су јурила немачка војна кола, ватрогасне јединице и избезумљени војници. А тамо, преко реке, горела је немачка фабрика муниције.

Пакет је очигледно стигао до свог циља.

РЕТКА БИБЛИОТЕКА

Једна од ретких библиотека у свету, која је под сталном стражом, постоји у Хантсвилу, у америчкој држави Алабами. Али библиотека је заиста јединствена јер се у њој чува око 25.000 књига и докумената о пројектилима и ракетама.

ЗНА РЕД...

Чињеница је да неке животиње имају веома добро развијен инстинкт о времену. Например, динго, аустралиски пас, дневно лови само осам часова и када његово „радно време" прође нико га више не може натерати да појури дивљач.

СВЕ СУ КОРИСНИЈЕ

Електронске машине постају све корисније. Једна од најновијих обавила је просто невероватну ствар. За свега један сат превела је с енглеског на Брајов систем књигу од 300 страна. За тај посао једном веома искусном преводиоцу било би потребно најмање шест дана, и то да диктира текст у машину.

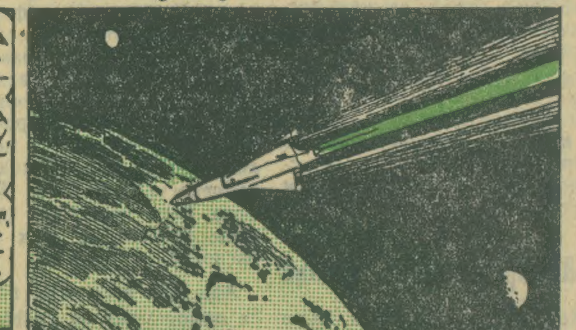
Нема краја људској глупости

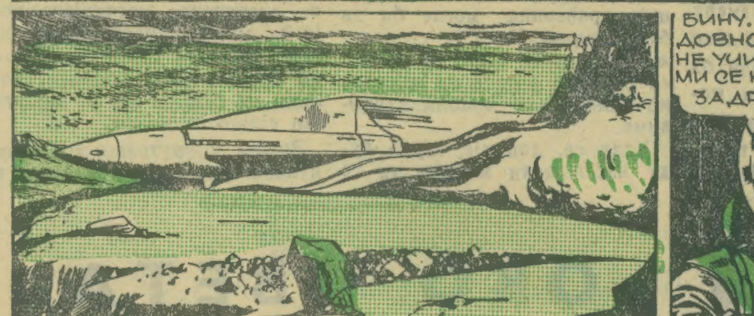
Полиција у Рио де Жанеиру дуго времена није могла да уђе у траг једном преваранту који је зарадио добре паре на рачун лаковерних и њихове заслепљености према чувеном фудбалеру Пели, члану националне екипе која је освојила првенство света у фудбалу прошле године у Шведској. Наиме, он је продавао навијачима гаћице у којима је Пела тобож играо на првенству света. Ова „истина" је откривена када су се навијачи, а било их је преко хиљаду, почели да хвале раритетом. Страст може да постане глупост.

ПЕГАЗ ТРАЖИ ХИДРУ

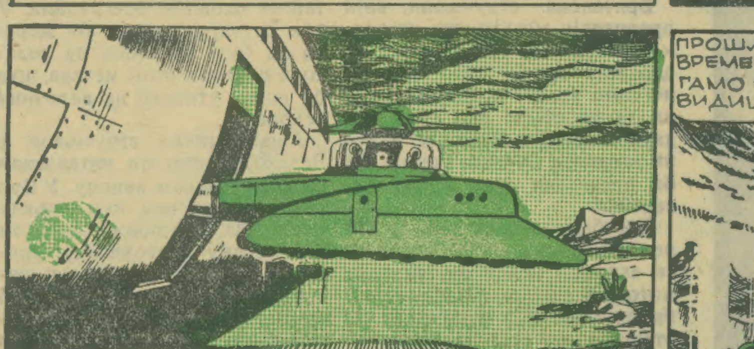
ЦРТА Л. ФИШЕР

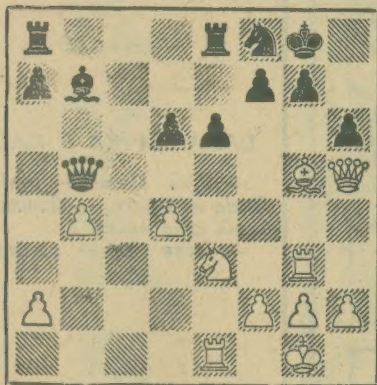

Учимо шах

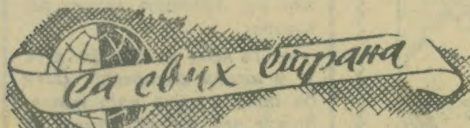
LXXXV

На потезу је бели. Ловац му је нападнут, али ако побегне с њим, оде му дама. И он баш то чини — поклања црном даму: 1. Лг5—ф6! Дб5:х5. Погледајте сада у каквом ће се шкрипцу наћи црни: 2. Тг3:г7+ Кг8—х8 3. Тг7:ф7+ Кх8—г8 4. Тф7—г7+ Кг8—х8. 5. Тг7: б7+ Кх8—г8 6. Тб7—г7+ Кг8—х8 7. Тг7—г5+ Кх8—х7 8. Тг5:х5 Кх7—г6 9. Тх5—х4 Кг6:ф6 10. Тх4:х6+

Бели је, као што видесте, био уклештио црног између топа и ловца, стално га шахирао и носио му фигуре.

Оваква ситуација у шаху, када један играч, из потеза у потез, просто меље другог, назива се „млином". У овој партији био је самлевен нико други до славни Емануел Ласкер, који вам је свима познат, а млинар је био мајстор Торе, за кога можда нисте ни чули.

ИЗМЕЂУ ХОЛАНЂАНА И БРИТАНАЦА се води спор чија је химна старија. Први тврде да је њихову химну написао 1563 године холандски песник Ван Синтал, а Британци доказују да је њихова још раније спевана а тек доцније ју је компоновао Џон Бул, дворски музичар на двору краља Џемса Првог.

✲

НАЈДУБЉА БУШОТИНА начињена машином била је она у Лујзатинији, у Сједињеним Државама. Њена дубина је износила 6884 метра. Недавно приликом тражења нафте, тај рекорд је оборен јер је постигнута дубина од 7015 метара. Када ни на овој дубини нису нашли нафту радници су наставили са бушењем до 7470 метара.

✲

ТРАКТОР СА ГАСНОМ ТУРБИНОМ. — У једној америчкој фабрици конструисан је трактор са гасном турбином од сто коња. Показао се чак бољи од садашњих трактора, јер је једноставније конструкције, не вибрира и лакше се креће.

✲

ЏЕПНИ РАДИО-ТЕЛЕФОН — У једној бечкој гостионици келнери у џепу имају минијатурни радио-телефон, помоћу кога добијају наређења од шефа сале или примају поруџбине од гостију. Показало се да су келнери постали експедитивнији.

✲

АЕРОДРОМ НА ТЕРАСИ — Варшавски „Гранд хотел" на крову своје једанаестоспратне зграде подигао је аеродром за хеликоптере. Захваљујући овоме путници стижу право у хотел за шест минута уместо пола сата колико је раније било потребно да се стигне од варшавског аеродрома до хотела.

✲

РАДИО ВЕЗА ПОМОЋУ МЕТЕОРА — У Канади је разрађен систем радио-веза који користи одбијање ултракратких таласа од трагова које за собом остављају метеорити. Милијарде ових малих тела која нису већа од зрна песка, улећу у атмосферу и свако од њих када сагори оставља за собом траг јонизованих честица дуг и до сто километара. Радио-таласи управљени у ове облаке могу да се одбију и на даљини од 1600 километара. Отпремне и пријемне станице користе ову особину метеорита и постижу далеко брже емитовање него до сада. Пошто је кретање метеорита веома кратко — од хиљадитог дела секунде до неколико секунди — телеграми који се емитују преко оваквих станица записују се на посебне траке које аутоматски емитују речи чим се појави траг метеорита. Њима не сметају атмосферске промене ни космичке препреке.

✲

ВАСИОНСКИ ТЕЛЕФОН. — На ваздухопловној изложби у Паризу приказан је и васионски телефон. Апарат је намењен будућим путницима помоћу кога ће из авиона одржавати непосредну телефонску везу са Земљом.

✲

ПТИЧИЈИ ЦВРКУТ УМЕСТО РАДИО АПАРАТА — Бечлије су се одлучиле да радио преносе у великом парку Тиргартен замене оригиналним цвркутом птица. Анкета је показала да је већина била за птице, а против радио преноса.

Да ли знате?

АВИОН КОЈИ СЕ НАДУВА

Пилоти који су оборени у непријатељској позадини могу „са неба" помоћу падобрана добити пакет који ће их спасти: пакет са авионом који може да се надува.

Цео изум је врло једноставан — за пет минута пилот ће се већ налазити у ваздуху, на путу према својим трупама.

Пакет тежи 280 килограма: сам авион 110, 90 килограма је гориво и максимално може да се оптерети са 120 килограма.

Мотор, делом од алуминијума има 42 коњске снаге, а лети 6,5 сати са горивом које носи, и то брзином од 120—140 километара на сат.

Ваздушни компресор одржава најпогоднији притисак помоћу славина на репу за све време од полетања до достизања максималне висине од 3.000 метара.

БРОД ОД АЛУМИНИЈУМА

Први брод од алуминијума који ће служити као танкер за речну пловидбу гради се у килском бродоградилишту. Једино ће његова машинерија бити од гвожђа и челика. Биће дуг 67,5, широк 8,2 метара, а имаће и већу носивост него гвоздени брод исте величине. Према оцени стручњака моћи ће да прими товар од 950 тона.

АУТОМАТСКА КОСАЧИЦА

На недавној пољопривредној изложби у Челзију, у Великој Британији, била је изложена аутоматска косачица. То је уствари омања машина са електромотором који јој омогућује кретање брзином од три километра на сат, а њоме рукује човек помоћу радио уређаја, чак и са раздаљине од преко једног километра.

„ШКОЛА НАЧЕРТАНИЈА"

Иако неписмен кнез Милош је био амбициозан и хтео да пренесе у наше прилике све оно што би чуо и видео да се догађа у другим земљама без обзира да ли је то одговарало нама. Тако је у Крагујевцу основао „школу начертанија" али интересовање у то време код нас није било никакво за ту врсту уметности па није помогао ни чланак Димитрија Аврамовића који је деловао као апел „Полза српског живописног училишча" да се ученици у њу уписују. Школа није била дугог века и није дала резултате.

ФОТОГРАФСКА КАМЕРА С „МАГИЧНОМ" ДИРКОМ

Позната минхенска фирма „Агфа" изнела је на тржиште свој последњи проналазак: малу фотографску камеру „Агфа оптима" с потпуно аутоматским начином регулисања. Уместо разних бројева, скала, завртања и компликованих „операција", довољан је само један притисак на „магичну дирку". У истом тренутку аутоматски се одређују време експонаже, бленда и даљина, а да се притом апарат не скида са ока. Зелени сигнал који се упали у окулару значи да је све подешено и да се може снимати. Новом камером „Агфа оптима" праве се снимци без обзира на временске прилике и са сваком врстом филмова — црнобелим или у боји.

ГОВОРИЋЕ НОРМАЛНО

Болесници којима је хируршки извађен гркљан или имају парализу гласних жица моћи ће да користе нову електронску направу која ће им омогућити да говоре.

Направу снабдевену транзисторима приказали су научници једне телефонске компаније из Њујорка на састанку америчких акустичара у Отави.

Мада још у експерименталном стадијуму ова направа ће омогућити болесницима да подесе дубину свога гласа према свом ранијем нормалном гласу. Употреба ће бити могућна уз минималне тешкоће и лаку вежбу.

Приликом употребе болесник треба да наслони вибратор на свој врат, јер се у гркљану стварају треперења и затим преобраћају у звуке.

СВЕСТРАНИ МОТОР

Једна француска фабрика конструисала је нови аутомобилски мотор који као гориво употребљава уље и све друге течне масноће. Поред нафте користи или китово или јестиво уље, петролеј, биљно уље и остало. Што је најглавније, троши за петину горива мање него садашњи мотори и за једну петину има већу снагу.

Његови конструктори тврде да је то за последњих 50 година најбоље саграђен мотор са унутрашњим сагоревањем. За разлику од садашњих мотора, па и дизелових, који велики део топлоте губе кроз „ауспух" услед хлађења, овај мотор велики део те топлотне енергије претвара у корисну.

СЕДАМНАЕСТ МИЛИОНА ДОЛАРА ЗА МАЛАРИЈУ

Здравствена организација Уједињених нација само у прошлој години је потрошила 17 милиона долара на борбу против маларије.

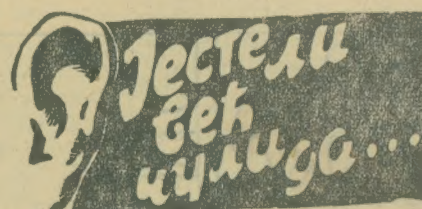
НЕОБИЧАН АЕРОДРОМ

У Хонгконгу је предат саобраћају нови аеродром који се разликује од обичних. Уствари то је вештачка писта дограђена на полуострво Коулун где је и дотле био аеродром али сувише мали за слетање реактивних авиона. Зато се приступило проширивању.

Пошто на самом полуострву није било довољно простора за проширење аеродрома, припојен је један вештачки направљени „језичак", широк 60 а дуг 2510 метара. Доградња је стајала осам милиона фунти, јер је требало начинити нову камену обалу у дужини од 5.500 метара и насути 29 милиона тона камена. Извршено је равнање терена на површини од 24 хектара и положене бетонске плоче и слој асфалта.

Ове радове су обавиле машине и 2.000 људи за десет месеци. Употребљено је 45.000 тона асфалта и исклесано 120.000 тона гранита. Поред тога требало је уклонити и два брежуљка.

Крајем маја саграђена је и зграда, тако да нови аеродром у Хонгконгу повезује данас 18 међународних линија и може да прими авионе тешке до 180 тона.

...у целом свету има око 200 фабрика оловки. Почетком овог века било их је свега 30.

...прве челичне игле за шивење дошле су у Европу од Арапа. Леонардо да Винчи правио је планове за машину која би производила игле. Међутим, таква производња почела је тек у 19 веку, и то прво у Енглеској.

...прве дечје јасле основане су у Француској 1844 године.

...кондор, крилати становник Анда, може да преживи нагле промене атмосферског притиска које би убиле готово свако друго живо биће.

...име Инка, старог народа који је пре откривања Америке постигао веома висок степен културе, значи уствари господин, кнез.

...ископине у Херкулануму сведоче да су излози веома старог порекла и да су још трговци у Старом веку на тај начин рекламирали своју робу.

...први гвоздени мост саграђен је

1779 године преко реке Северн у Енглеској.

...цвет биљке амазонског локвања траје свега 20 до 30 минута. Код неких тропских орхидеја, међутим, цвет може да се одржи 70 до 80 дана.

...куну златицу у Манџурији називају „меденим псом" зато што воли слатку храну, нарочито мед.

...рањени нилски коњ никад се не задржава у води због тога што рибе, које привуче крв из ране, могу још више да га озледе.

Водоравно: 1) град у Француској; 6) место на Јадрану; 7) француски књижевник („Нума Руместан"); 8) узвик; 10) украсна биљка; 12) предлог; 13) обала; 15) јединица за мерење електричног отпора; 17) чувена италијанска оперска певачица; 19) часовник; 21) удружење; 22) град у Албанији; 24) личност из Дизнијевих стрипова; 25) град у Француској; 27) бања у Швајцарској; 29) ономатопеја лавежа; 30) производ намењен продаји; 32) хемиски знак за алуминијум; 34) превој на планини Динари; 36) индустриска област у Западној Европи; 38) птица певачица (множ.); 39) кабина на броду; 41) град у Италији.

Усправно: 1) копач руде; 2) ћак; 3) слово латинице; 4) врста мача; 5) кретање речне воде; 6) име нашег књижевника („На Дрини ћуприја"); 7) бања у Швајцарској; 9) град у СССР; 11) наша планина; 14) муслиманско мушко име; 16) личност из приповетке Максима Горког; 18) биљка сувих предела; 20) град у Чехословачкој; 23) бугарски књижевник („Под игом"); 24) лука у Западној Африци; 26) једна спортска грана; 28) штит на лампи; 31) један глодар; 33) део круга; 35) личност из Толстојевог романа; 37) острво на Јадрану; 40) лична заменица.

РЕШЕЊА ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Готи; 5) Пучини; 7) Ласа; 8) але; 10) атари; 12) ит; 13) Рама; 15) ар; 17) Ненад; 19) Лаб; 21) Ломе; 22) балада; 24) сала; 25) алт; 27) Крека; 29) И(ван) М(ештровић); 30) тада; 32) ла; 34) „Титан"; 36) али; 38) Ђина; 39) оркани; 41) игра.

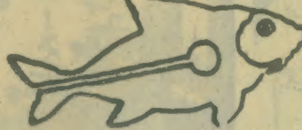
Усправно: 1) гусар; 2) очаран; 3) ти; 4) ика; 5) пат; 6) или; 7) Ласал; 9) етиде; 11) имела; 14) анода; 16) Рабар; 18) амали; 20) балет; 23) лакат; 24) скала; 26) тмина; 28) алићар; 31) Атина; 33) ало; 35) Ани; 37) Ири; 40) кр.

Дедине вештине

ЈЕВТИН МОТОР

На парчету дебеле хартије прецртај ову рибу и тачно је обрежи по ивици па направи и канал од репа до кружића.

Напуни умиваоник водом

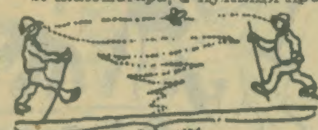
и пажљиво, да јој се горња страна не покваси, спусти рибицу на површину воде. Ако је вода мирна и рибица ће бити мирна и непомична. Ако желиш да риба плива, онда ћеш у онај кружић капнути зејтина. Пошто зејтин тежи да се расплине по својој површини воде, он ће каналчићем отицати, а тим отпором покренуће и рибу да плива. И она ће пливати док има зејтина у каналу и кругу. Зато чим он нестане поново напуни „мотор".

РАЧУНСКИ ЗАДАТАК

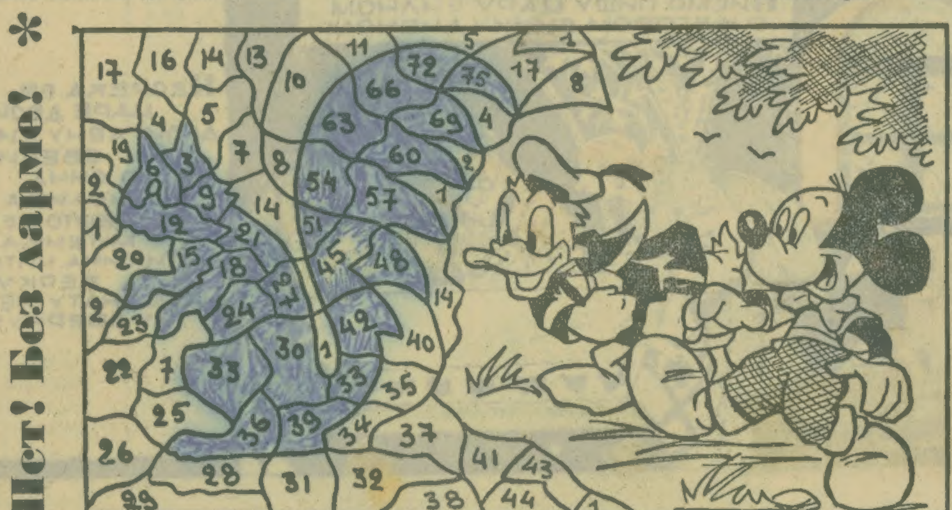
Кренула су два путника један другом у сусрет из два разна места удаљена 20 километара и прелазили по пет километара на сат. Кад је кренуо први путник са његовог носа полетела је једна мува и одлетела до другог путника, такнула и његов нос па се вратила до носа првог путника, и стално тако кружила док се нису два путника сударила и убила муву.

Колико је километара прелетела мува, ако је прелазила по 30 километара на сат?

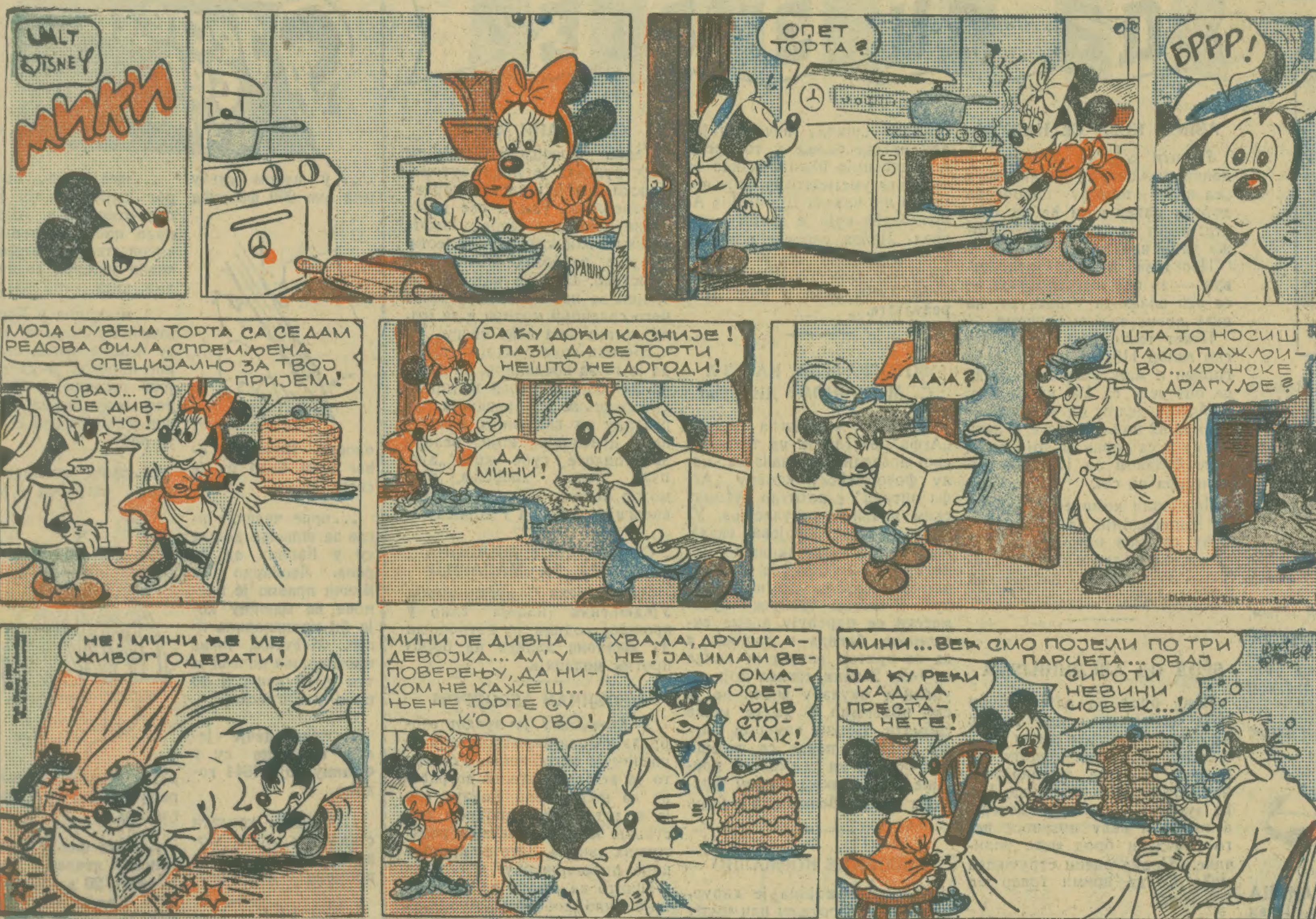
Ако вам је задатак сувише тежак, ми ћемо вам рећи: размак између два места је 20 километара, а путници пре-

лазе за сат 5 километара, што значи да ће се они сусрести после два сата хода, за то време мува је летела прелазећи по 30 километара на сат, дакле прелетела је свега 60 километара.

Приближимо се сасвим полако, да не бисмо преплашили једно плашљиво створење. О коме је реч? Наћи ћете га кад зацрните сва поља обележена бројем дељивим са три. Пазите да не погрешите у дељењу.

ЦРНА МАЧКА И ПАЈА

— Ујка Пајо! — викну Влаја из баште. — Дошла је једна црна мачка.

— Нека је, — одговори

Паја. — Црне мачке доносе срећу.

— Али ова односи рибу која је била спремљена за вечеру, — додаде Влаја.

ДОБАР ЧОВЕК

Човек који је наплаћивао признанице по рачунима на отплату наишао је једног дана и на Хорација. Како он није хтео да да отплату, агент је почео да протестује, али му Хорације мирно одговори:

— Ја нећу да платим и то је у вашем интересу! Шта би било с вама који наплаћујете признанице дугова на отплату када би сви уредно плаћали!? Остали бисте без посла. А ја сам добар човек и мислим на вас.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Постоје ли ноте за слепе?
Ко су козице?
Шта је бринет?
Шта је хопак?
Откуд реч ћурлик?

ОДГОВОР:

НОТЕ за слепе постоје и употребљавају се готово у целом свету. Пронашао их је Луј Брај (1809—1852), слепи француски професор који је измислио и испупчене знаке за слова (1829) помоћу којих слепи читају превлачећи прстом по њима.

КОЗИЦЕ су дугорепи ракови који се од великих ја-

стога разликују по развијеним трбушним ногама. И они су одлични за јело.

БРИНЕТ је мала француска песма, негована у 17 и 18 веку, обично идиличног садржаја, веома радо певана уз инструментални пратњу или без ње. Име је добила према једној песми у којој је рефрен био бринет.

ХОПАК (руски гопак) је руска народна игра у живом 2/4 такту. Један од најпознатијих примера за ово у уметничкој музици налази се у опери „Сорочински сајам" од Модеста Мусоргског.

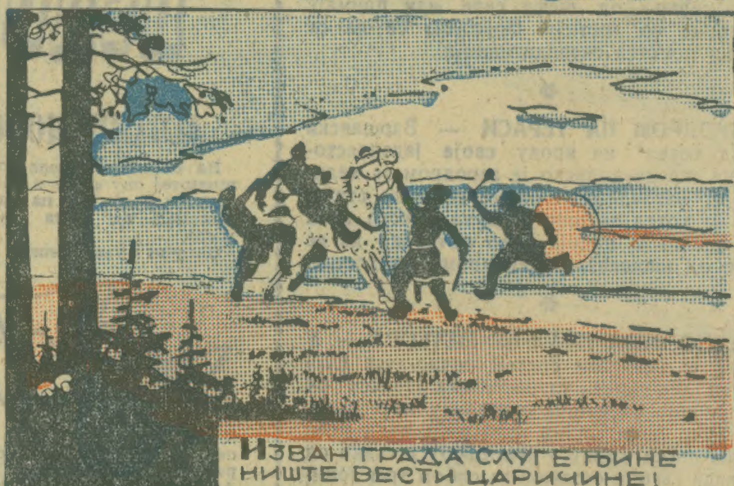
ЋУРЛИК је израз којим је Фрањо Ксавер Кухач (1834—1911) превео немачку реч трилер, што означава брзо понављање једног тона при чему се додирује и тон изнад њега.

Бајка о цару Салтану

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Тек. рач. број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају